الدولة العثمانية

وموقف دعوة الشيخ محمد بن عبد الوهاب منها

ޢުޘްމާނީ ދައުލަތް

އަދި އެދައުލަތާއިމެދު ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބުގެ ދަޢުވަތުގެ މަޢުޤިފު

ލިޔުއްވީ:

ޝައިޚް ނާޞިރު ބިން ޙަމަދުލް ފަހުދު

-فك الله أسره-

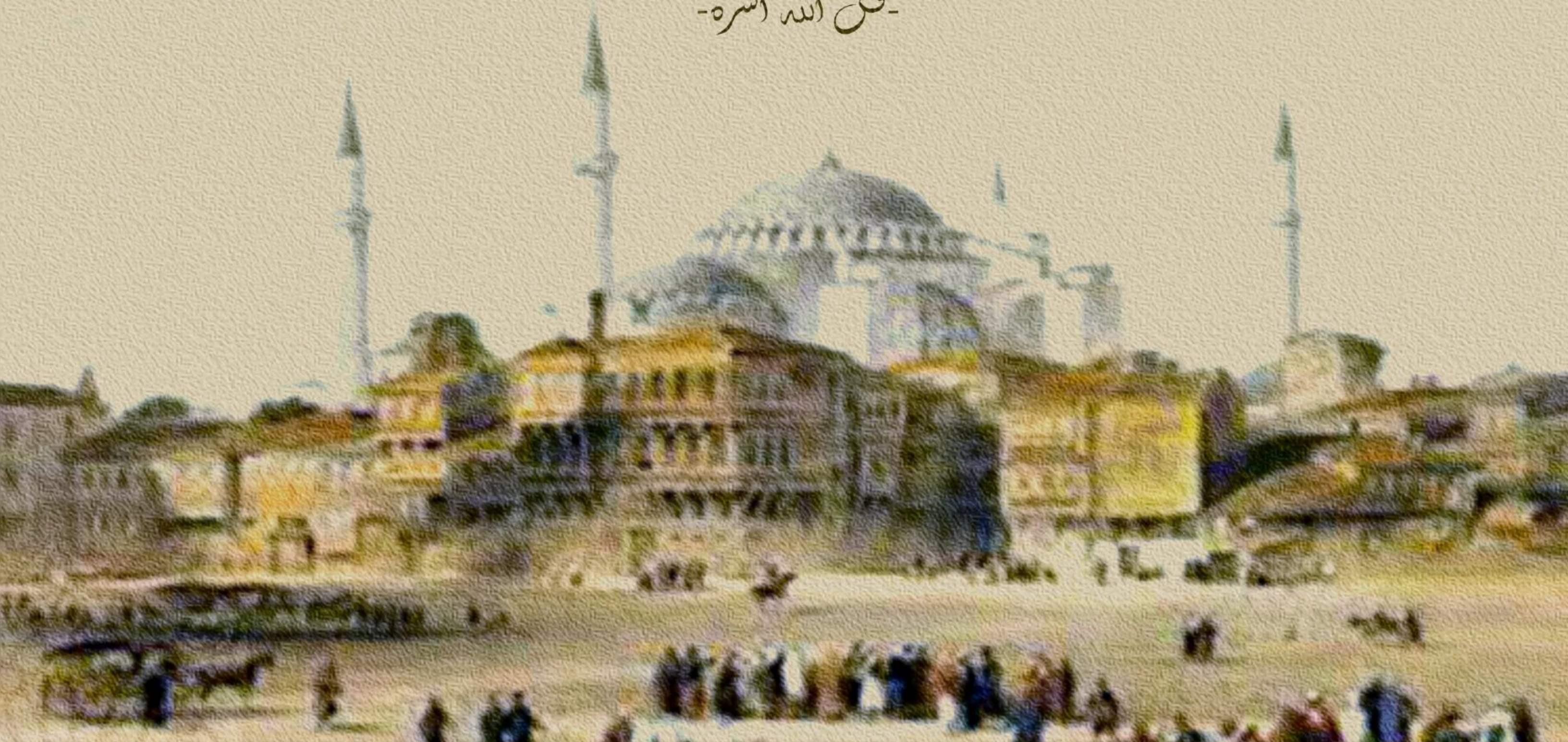

ތަރުޖަމާކޮށް އެކުލަވާލީ: އަބްދުއްރަޙީމް މުޙައްމަދު

الدولة العثمانية

وموقف دعوة الشيخ محمد بن عبد الوهاب منها

ޢުޘްމާނީ ދައުލަތް

އަދި އެދައުލަތާއިމެދު ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބުގެ ދަޢުވަތުގެ މައުޤިފު

ލިޔުއްވީ: ޝައިޚް ނާޞިރު ބިން ޙަމަދުލް ފަހްދު

-فك الله أسره-

ތަރުޖަމާކޮށް އެކުލަވާލީ: ޢަބްދުއްރަޙީމް މުޙައްމަދު

މުއައްލިފުގެ ކުރު ތައާރަފެއް

އެބޭފުޅާއަކީ ނާޞިރު ބިން ޙަމަދު ބިން ޙުމައިން ބިން ޙަމަދު ފަހްދު. އުފަންވެ ވަޑައިގަތީ ހިޖުރައިން 1388 ގައި ރިޔާޟުގައެވެ. ޘާނަވީ ކިޔަވާ ނިމުމަށްފަހުގައި އެބޭފުޅާ އިންޖިނީރިން ކިޔެވުމަށްޓަކައި އިމާމު މުޙައްމަދު ސުޢޫދު ޔުނިވަރސިޓީއަށް ވަދެވަޑައިގަތެވެ. ދެން ތިންވަނައަހަރު ގައި އަލްއިމާމު މުޙައްމަދު ސުޢޫދު ޔުނިވަރސިޓީގެ ޝަރީޢާ ކުލިއްޔާއިން ބަދަލުވެ ޝަރީޢާ ކުއްލިއްޔާއިން ބަކަލޯރިއޯސް ވަޑައިގަތެވެ.

އެބޭފުޅާ ޤުރުއާން ހިފްޒުކުރެއްވީ ތިން މަސްދުވަހުންނެވެ. އެބޭފުޅާގެ މަޝާއިޚުންގެ ތެރެއިން އެންމެ މަޝްހޫރު ޝައިޚުންގެ ތެރޭގައި، ޝައިޚް ޢަބްދުލް ޢަޒީޒް އައްރާޖިޙީއާއި ޝައިޚް ޢަލީ ބިން ޚުޟައިރު ޙަފިޡަހުﷲ އާއި ޝައިޚް އަޙްމަދު ޙަމޫދު އަލްޢުޤްލާ ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ.

އެބޭފުޅާ ޖޭލުބަންދުގައި ގިނަ ވަގުތު ހޭދަ ކުރައްވާފައެވެ. އެގޮތުން ކޮންމެ ދުވަހަކު ފަނަރަ ގަޑިއިރު ފޮތް ކިޔުއްވުމުގައި ހޭދަކުރައްވާ ކަމުގައި އެބޭފުޅާގެ ދަރިވަރެއް މުޞްޢަބު ބިން ނާޞިރުލް ފަހުދު ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. އަދި ޖަލުގައި ޤުރުއާ ހިނދު ކިޔުއްވަން ނާކުގައިރުވެސް ފޮތް ގެންދަވައެވެ.

ޝައިޚާއި ޝައިޚުގެ އެތައް ރިސާލާތަކާއި އިލްމީ ބަޙުސްތަކެއް ފޮތާ ކިޔުއްވާފައިވެއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި ޢައްލާމާ ޙަމޫދު ބިން ޢުޤްލާ އައްޝުޢައިބީ، އަދި ޢައްލާމާ ސުލައިމާން ބިން ނާޞިރުލް ޢުލްވާން، ޝައިޚް ޢަބްދު ﷲ އައްސަޢްދު ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި ޝައިޚުގެ ޢިލްމީ ފެންވަރާ ފިޤުހީ ދަރުސްތަކާއި ޢިލްމީ ބަހުސްތަކުން، ޝައިޚުގެ ދަރިވަރުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ސާފުކޮށް އެނގިގެންދެއެވެ.

1415 ވަނަ އަހަރުގައި އުސްތާޛާ އަލްޙާރިޘުގެ ޖަވާބުދެވުނެވެ. ޖުމްލަގައި ތިން އަހަރާއި ބައި ހޭދަކުރުމަށްފަހުގައި ހިޖުރައިން 1418 ވަނަ އަހަރު ޖަވާބު ނެރުނެވެ.

ދެން އެއަށްފަހުގައި އަފްޣާނިސްތާނުގައި އެމެރިކާއިން މުސްލިމުންނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަ ފެށިއިރު، މުސްލިމުންނަށް ޖިހާދަށް ގޮވާލާ މުސްލިމުންނަށް ނަސީހަތްދިނުމަށް ގޮވާލާ މުސްލިމުންނާއި ދެކޮޅަށް ކާފަރުންނަށް އެހީތެރިވުމުގެ މައްސަލާގައި އިސްލާމްދީނުގެ ހުކުމް އަޙްކާމްތަކާވެސް 1424 ވަނަ އަހަރުގައި ޖަވާބުދެވުނެވެ. މިއަދާއި ހަމައަށް އުސްތާޛާ ހުސްނުވީ ޖަވާބުގައެވެ. ޖަވާބު ދެވުނުހުރެން ހައަހަރު ފިޔަވަޅެއް އުސްތާޛާއަށް އަޅުއްވަން ނުފެނި އަދި އަޅުވުނީ ވާހަކަވެސް ދެއްކިކަމުގައި ނަފްސާނީކަމަށް އުސްތާޛާގެ ދަރިވަރުން މުޙައްމަދު ވިދާޅުވިއެވެ.

މުޙައްމަދު ވިދާޅުވިއެވެ. "ބައްޕައަށް اللهތަޢާލާ ޖަވާބުގައި ބަރަކާތްތެރިކަން ހުޅުވާލެއްވިއެވެ. އަދި ބައްޕަގެ އިލްމު އިތުރުކޮށްދެއްވިއެވެ. އެގޮތުން ބައްޕަ ކިޔުއްވައިދެއްވާ (ޙަދީޘް ކުތުބުތަކުގެ މައިގަނޑު ނުވަ ކުތުބުތަކުގައިވާ ޞަޙީޙް ބުޚާރީ، މުސްލިމް، އަބޫދާވޫދު، އައްނަސާއީ، އިބްނު މާޖާ، އައްތިރްމިޛީ، މުވައްޠާ، މުސްނަދު އަޙްމަދު، އައްދާރިމީ) ހިފްޒު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެތަކެއް ކުތުބުތަކާއި މަތްނުތަކެއް ހިފްޒުކުރެއްވިއެވެ. އަދި (ޝާޠިބިއްޔާ އިބްނު މާލިކްގެ) މަތީޢިލްމުގެ ފެންވަރަކީ ކިޔެވެ. އަދި 85 ރިސާލާ ލިޔުއްވިއެވެ. ޝައިޚުލް އިސްލާމްގެ އުޞޫލުލް ފިޤްހާއި އުޞޫލުލްއަޤީދާއާ އަލްޤަވާޢިދާ ބައިތުގެ ނަޒްމުތައް ލިޔުއްވިއެވެ. އަދި އަހުރުން ކާރިޒުގައި ވަރަށްގިނަ ޖަވާބު ނިކުތް ވާހަކަ ފެނިގެން: ޖަވާބުގައިވާ ބައެއް ސިފައިން ފެނެއެވެ. މިއީ ކޮންކަހަލަ މީހެއްކަމެވެ! ނިކަމެތި ހަމަޖެހުމެއް ދެއްވިއެވެ. ދެން ހުރި ވަގުތުތަކެއް ހޭދަކުރަން ނެތީމާ ދުރުކުރާ ބުއްދި ހުރިގޮތެވެ!!!"

އަދިވެސް މުޙައްމަދު ވިދާޅުވިއެވެ. "ޖަވާބުގައި ފުރިހަމަ ބައްޕައަށް ހުރެއެވެ. އަދި ޒުވާން ދުނިޔެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ބޭނުންވީމަ ބައްޕަ އިޖާޒަތު ދެއްވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް

ބުރިގާކަމުކަން ޙައްޤު (ހައްޤުތުތަކަށްޓަކައި) އިންސާފުކުރެއްވިއެވެ. މިއަދާއި ހަމައެކަން ޙައްޤު ހުންނާނީ ޝާފިޢީކަންމަތީ ކަށްވަރުކަމާއެކުއެވެ."

اللهތަޢާލާ ޝައިޚަށް ކަށަވަރުކަން އިޚްލާސްތެރިކަމުގައިވެއެވެ. އަދި އަޝުޢަރިއްޔަތުން މިނިވަންކުރެއްވިއެވެ.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله. والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه.

وبعد:

މިއީ ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ބަޔަށް ބަލާއިރު ބައިނަލްއަޤްވާމީ ސިޔާސަތުގައި ފުޅާ ހިއްސާއެއް ބަހައްޓާފައިވާ ދައުލަތެކެވެ. އެދައުލަތަކީ -އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުގެ ނަމުން ނަސްރާނީން- ވަރަށް ގިނަ މީހުން ހަމަޖެހުން އެދައުލަތަކަށް މަދަދާއި ދީނާ ހިއާ ދައުލަތެކެވެ. އަދި އެއީ އިސްލާމީ ހިލާފަތުގެ ތެރެއިން އެންމެ ފަހުގެ ހިލާފަތް ކަމުގައި ސިފަކުރެވެއެވެ.[1] އަދި އެދައުލަތަށް ފުރަތަމަ ދުވަހުން މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައި ދިރުމާއި ކަމުގައި ބޮޑުވެއެވެ. އަދި ހަމަ އެދައުލަތުން މިބަޔުގައި

---

[1] މުޙައްޤިޤުގެ ނޯޓު: މިރިސާލާ ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ އެންމެ ބޮޑު އެއްމަޤްޞަދަކީ މިޒަމާނުގައި اللہ ގެ ޝަރީޢަތް ބަދަލުކޮށް އިސްލާމްދީނުގެ ޙުކުމްތަކަށް ފުރުގައި ޖެހޭޖާ ގާނޫނުތަކާ، އަދި މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ކާފިރުންނަށް ނަޞްރުދޭ އެމީހުންނާ ގާތް އުޅުވޭނެކަމަށް ކުރުގައި ނަމާ، މިފަދަ އިސްލާމްދީނުން ބޭރުވާ ދުރުކަމުގެ ދަރަޖައިގެ ތަކުރާރުވާކަން ގާއިމްވެގެންވާ ކަންތައްތަކަން އަރައިގަންނަމުންދާ މުސްލިމުން ބޭގެ އަޤީދާއިގެން ދިޔަ ފިރުޢައުނާއި ދެކޮޅަށް ބަޣާވާތް އުފުލުމާއި ދެކޮޅަށް ނުނިކުމެވޭނެކަމަށް، އަދި ހިއްސާ، އެމީހުންނީ ޝަރުޢީގޮތުން ބަލާއިރު ހިމަޔަތްވާނެކަމަށް ވަކިއުޅުނު އަޤީދާތަކާ ކަމަށް ދިނާ މީހުން ގެންނަ އެންމެ ބޮޑު އެއްޝަރީޢަތަކުން ނަގާވާ ނަޞްދިނުގެ ދައުލަތުގެ އިމާމުންބާސް ޢުޘްމާނީ ދައުލަތާއި ދެކޮޅަށް އަރައިގަނެ އުފުލުމުގެ ދެކޮޅަށް ނުނިކުމެވޭނެކަމަށް ދޭހަ ބައެއް ބަޔާނުގެ ހުކުމްތައް އުފުލުމުގެ ދަލީލު ދިނުމެވެ. އެހެނިހެން ތަޙްޤީޤުން އެދުނީ اللہ ގެ ބަރަކާތްލައްވާށިއެވެ!

މިދަޢުލަތާއިމެދު ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބު رحمه الله ގެ މަޢުޤިފުގެ ޚުލާޞާއެވެ ބަޔާންވެގެން ދާނެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު މިބަޔާން ދެފަސްލަކަށް ބަހާލީމެވެ:

ފުރަތަމަ ފަސްލު: އުޘްމާނީ ދަޢުލަތުގެ ބަޔާނެވެ.

ދެވަނަ ފަސްލު: މިދަޢުލަތާމެދު ޝައިޚުގެ ދަޢުވަތުގެ މަޢުޤިފު.

وصلى الله على محمد.

ފުރަތަމަ ފަޞްލު

ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ޙަޤީޤަތް

ހަމަކަށަވަރުން ޢުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ ވިސްނާ ފިކުރުކޮށްފި މީހަކު -އެދައުލަތް އުފެދުނީއްސުރެ ވެއްޓެންދެން- އެމީހުން މުސްލިމުންގެ ޚިލާފަތާއި ފަސާދަކުރުމަށްޓަކައި ޙަމަލާދެއްވުން ބައިވެރިވެފަވާކަމަކީ ޝައްކެއް ނުކުރާނެކަމެވެ. އަދި އެކަން ބަޔާންވެގެންދާނީ ދެކަމަކުންނެވެ:

ފުރަތަމައީ: އެދައުލަތް ޝިރުކު ފެތުރި ފެތުރުމުންނެވެ.

ދެވަނައީ: އެދައުލަތުން ބައްޔިތާ ދެކޮޅަށް ކުރި ހަނގުރާމައިންނެވެ.[2]

ހަމަކަށަވަރުން ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުން ޝިރުކު ފެތުރިއެވެ. އެޝިރުކު ފެތުރީ ޤަބުރުތަކާއި ވަލީވެރިންނަށް އަޅުކަންކުރުންތަކާއި ޚުރާފީ ފިކުރުތަކާއި ޝިރުކީ ސޫފީ ޠަރީޤަތްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. މިއީ ޤަބޫލުކުރެވޭނޭ ކަމެކެވެ. އެކަކުވެސް އެކަމާ ޖަދަލު ނުކުރާނެއެވެ. އެއީ އެމީހުން ދިފާޢުކުރާ މީހުންނަށް ވާނުވެގެން. ޖެހިގެން މި އަސްނަ ފަހަރުގައި ޢުޘްމާނީ ދައުލަތަށް ތާއީދުކުރާ ޞޫފީ ބާރުވެރިންގެ ފަހަރަކުން ދިފާޢުކުރި ކަންތައް ޤަބޫލުކުރާ ބައެއް ނަޞޭޙަތްތެރިންނެވެ:

---

[2] ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުން ދީނުގެ ކާފިރުން ސަލަފީ ދައުވަތައި ދެކޮޅަށް ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުންނާއި ހަނގުރާމައަށް ސިޔާސީ ހަނގުރާމައަކަށް ހެދިއެވެ. އެކަން އޮޅި އެހަނދުން ނުނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެހަނގުރާމަތަކީ އަސްކަރީ ޙަޤީޤަތް ހަނގުރާމައެކެވެ. އެބައިމީހުން އެހަނގުރާމަ ފެށީ އެބައިމީހުންގެ ފުއްދި (ފަތުވާ އަޅުކަންކުރާ) ބިދުޢަތީންގެ ފަތުވާއަކުނެވެ. ބައްލަވާ (حاشية ابن عابدين:262/4.)

(ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އައްޝަނާވީ) ޢާނގެ ފޮތް (އައްދައުލަތުލް އުޘްމާނިއްޔާ ދައުލަތުން އިސްލާމިއްޔާ މުފްތަރާ ޢަލައިހާ!! 59/1) (މާނަ: އުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ އެދައުލަތުގެ މައްޗަށް ދޮގުހަދައިގެންވާ އިސްލާމީ ދައުލަތެކެވެ!) މިފޮތުގައި މަދަރުސާތުގެ އުސްތާޛަކުން ބުނެފައިވެއެވެ:

"ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތުގެ ބޭރިން ދީނީކަންކަމަކަށް ސަމާލުކަންދިނުން ހުޅުވެގެންނާ އެއްކަމަކީ، އުޘްމާނީންގެ ބޭރުގައި ސުލްޠާނުންތަކަށް ހުރިހާކަމުގައި ރިޢާޔަތް ދިނުމެވެ. ހަމަކަނަވެރިން ޝަރީޢަތްތަކުގެ ޝައިޚުންނަށް އުމުރުތަކަށް ތަޢާރުފު ކުރި މުޖުތަމަޢު ބޭނުމީ އުމުރުތަކެއް ތަބާވެ މުސްލިމުންގެ ދުނިޔޭގައި ކުރާގޮތްތަކެއްގައި ބާރުވެރިކަން ހަރަކާތްތެރިވުމަށް ދޫކޮށްނުލައްވައެވެ. އެންމެ ގިނައިން ފޮނީ ދައުރާއެއްގައި މުޖުތަމަޢެއް ދެމެހެއްޓުން ދިޔައީ (ދުވަ އައްސުލްޠާނީންނެވެ.) ދީން އުސައިމަނުގެ ދައުލަތުގެ ބޮޑުތަކެއް ބިނދެގެން ދެމެހެއްޓުން ދިޔައެވެ......އަދި ހަމަކަނަވެރިން ދައުލަތުން ބަޔެއް ސުލްޠާނުން ތަޢާރުފުކޮށް ފާދި އެހީތެރިކަން ދޭކަމަށްކަށަވަރުކޮށެވެ....އަދި ސުލްޠާނުންގެ އެންމެ މުހިއްމު ޖަމާޢަތްތަކުގެ ބޭރުގައި (އައްސަނަދުލް ބަޝަރިއްޔާ) އަދި (އަލްމަރްޖިޢިއްޔާ) އަދި (އަލްޖިބާލާތުލްޙާއްޔާ) އަދި (އައްނަޒާހީއްޔާ) ހިމެނެއެވެ..." މިނާގެ ބަސް ނިމުނީކަމެވެ.[3]

---

[3] މުހިއްމު ޖަމާޢަތްތަކެއް ބިނާވެފައިވާ، ޒުބުރަން އަދުތަކުންތަކުރުމުގައި ވަކިވެރިންނަކަށް އަޅުތަކުން ތަރުމަށްވެ. އަދި ޔާއްސުރުއްރަވެ! އެޖަމާޢަތަށް ބިނާވެފައިވާ ދުރުބިއްދައުލަތުގައި ޝަރުޢު ތަރުމަށްވެ. އެއީ ޢަރަބި މުޝްރިކުންގެ އިޖުރާއާ ކަމަކަށެވެ. އެމީހުން އިޖްތިހާދު ކުރާ ސުލްޠާނު ކަންތައްކަމާގައިވާ ދިނީޚާޞަ ކަންކަން ހިނގާ ބާރުވެރިކަމުގެ ކުރަމުނަކަން ޖިބިގެންވާ އަލްޤުއްވާއާއި އަލްޖިބާލާތުންނާއި އަދި އެއްޗެއް އެބަސް މީހުންނެވެ. ސުލްޠާނުންނާއި ބަރާބަރުން ޝާއިރުން އިސްލާމު ދިޔައުވަތައިވާ ވަރަކަށްކާއި އަދި ރިޔާސަތާ އަޒީޒުއަރުން ބޮބައިވާ މީހުންނާއި އެކަކުގައިވެރިން ކުރައްވާފައިވާ މުސާފަރާ ބައްޔަތުކުރެވެ! (މަޖްމޫޢު ފަތާވާ: މުޖައްލަދު 11) އަދި އިބްނުސީން އިޖާރީ ތަފްޞީރު ސުލްޠާނުންނާއި އަދި އެމީހުންގެ ޝަރުޢީ ޙުކުމަކާއި ބައްޔަތުން ދިއްޔަވާ ވަރަކަށްވެސް ބައްޔަތުކުރެވެ. (ދިރާސާތު ފިއްޤް ބައްސައްލަފު) އަދި އައްސިޔާސީގެ ފޮތަކުގައިވާ (އައްބަޔާނުލްފު ދީ މިޝްރިކު އިލްމި ވައްބައްލުޒި)ގައި އަދި އަލްވަޙީދުގެ ފޮތަކުގައިވާ (ހަލީޤި ހިޔާއް ސުލްޠާނާ)ވެސް ބައްޔަތުކުރެވެ. އަދި ކުރިއަށް އޮތްތަނުގައި މިގެ ބައްޔަތް ޖަމާޢަތްތަކުގެ ބައްޔަތު އަންނަހުއްޓެވެ. إن شاء الله

(މުޖައްރިދުގެ ނޯޓު: އިސްލާމިޔާ ތަޞައްވުފަކީ އެއީ ސުލްޠާނުގެ ހުކުމެއްގައި އުޅު ދަރަޖަތަކުގެ ވަލީވެރިންނެވެ. އެކަމުން ޒުހުދު ނަފްސު އަލްވިއްދު އެއީ ސުލްޠާނުގެ ހުކުމެއް އެންމެ މައްޗަށް ދެވޭން މަތިވެވެ. އެމީހުން ދައުވަތުގެ ކުރެއްވި ޒުހުދަށް އިޚުލާޞް

އަދި (މުޙައްމަދު ފަރީދުބޭ) އެބޭފުޅާގެ ފޮތް (ތާރީޚުއްދައުލާ އަލްޢަލިއްޔާ) ގެ 155 ވަނަ ޞަފްޙާގައި ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ:

"ބަކްތާޝީ މުޢުތަޤަދުގައި ޝީޢީ މަޛްހަބުގެ ޚުރާފާތް ވަދެފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އެމަޛްހަބުގެ މުޢުތަޤަދާއި އެކަށައިދޭ ވަލީވެރިންނެވެ. އެގޮތްއެކަމަކު އުތުމާނީ ދައުލަތުގެ ދަށުންނެއް، އަދި ޚާއްޞަކޮށް ޠަރީޤަތުގައި މުޅި [illegible]. އަދި ދީނީ ..." ...

އަދި (އަލްމަޢާރިފުލް މުސްލިމީ ...) ގެ 348 ވަނަ ޞަފްޙާގައި ވެއެވެ:

(البكداشـــية: كان الأتراك العثمانيون ينتمون إلى هذه الطريقة، وهي ما تزال منتشرـــة في ألبانيا، كما أنها أقرب إلى التصـــوف الشـــيعي منها إلى

[illegible]

التصـــوف الســـني،.....وكان لها ســـلطان عظيم على الحكام العثمانيين ذاتهم...) [4]

މާނައީ: "އަލްބިކްތާޝިއްޔާ: ޢުޘްމާނީ އަތާތުރުކުން މިމަޛްހަބަށް ނިސްބަތްވެއެވެ. އަދި މިއަޤީދާއަކީ އަލްބާޠިނިއްޔާ ގައި މިމަޛްހަބުގެ ފުރިހަމަވިއެވެ. އަދި ހަމައެފަދައިން ސުލްޠާނީ ޞޫފީ މަޛްހަބުތަކާ، ޝީޢީ ޞޫފީ މަޛްހަބު (ބިކްތާޝިއްޔާ) ގާތްކުރެއްވެ.....[5] އަދި ޢުޘްމާނީންގެ ވެރިންގެ މައްޗަށް އެމަޛްހަބަށް ބޮޑު ބާރެއް ލިބިގެންވިއެވެ..."އ.ހ

އަދި (އަލްފިކްރުއްޞޫފީ ފީ ޟަވްއިލް ކިތާބި ވައްސުންނާ) މިފޮތުގެ 411 ވަނަ ޞަފްޙާގައި ވެއެވެ:

(...تنافس الســـلاطين العثمـانيون في بنـاء التكايا والزوايا والقبور البكتاشـية.... فبينما ناصرها بعض السـلاطين، عارضـها آخرون مفضـلين طريقة أخرى غيرها...) [6]

މާނައީ: "...ޢުޘްމާނީންގެ ސުލްޠާނުންނަށް ތަކިއްޔާތަކާއި ޒާވިޔާތަކާއި[7] ބިކްތާޝިއްޔާ ގަބުރުތައް ބިނާކުރުމުގައި ވާދަކުރިއެވެ.... އަދި ބައެއް ސުލްޠާނުން އެޠަރީޤާއަށް ނަޞްރުދިނުމުން، އަނެއްބައި ސުލްޠާނުން އެޠަރީޤާއިން ދުރު އަނބުރާލާ އަދި އެހެން ޠަރީޤާއެއް މަތިވެރިކުރިއެވެ..."އ.ހ

---

[4] الموسوعة الميسرة في الأديان والمذاهب والأحزاب المعاصرة: 267/1

[5] މިއީ ޞޫފިއްޔަތުގައި އަޤީދާ އުފެދިފައިވާ ބިދުޢައެވެ. ސުންނީ ޞޫފީންނެއް ނުވެއެވެ. މިޠަރީޤާގެ ތަޞައްވުފް އަދި އަންނަހުއްޖެވެ.

[6] الفكر الصوفي في ضوء الكتاب والسنة: 435/1

[7] ތަކިއްޔާއާއި ޒާވިޔާތަކީ ޞޫފީން ޛިކުރުކުރުމަށް އެކަހެރިވެ އަޅުކަންކުރުމުގެ ނަމުގައި ހަދާފައި ހުންނަ ތަންތަނެވެ.

އެހެންކަމުން އެބައިމީހުން ވިރިކަން ކުރަމުން ދިޔަ ރަސްމީކަމެއް ޝިރުކާއި ކުފުރު ފެތުރި ބައްޔިތު އުވިގެންދިޔުން އެއީ އަޖައިބެއް ކުރުވަނިވިކަމެއް ނޫނެވެ.

ދެން އެމީހުންގެ ރަސްމީކަމުގެ ހާލަތު ސިފަކުރައްވާ ޝައިޚު ޙުސައިން ބިން ޣަންނާމް رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ:

(....كان غالب الناس في زمانه - أي الشـيخ محمد بن عبد الوهاب - متضمخين بالأرجاس متلطخين بوضر الأنجاس حتى قد انهمكوا في الشرك بعد حلول السـنة بالأرماس ...فعدلوا إلى عبادة الأولياء والصـالحين وخلعوا ربقة التوحيد والدين، فجدوا في الاسـتغاثة بهم في النوازل والحوادث والخطوب المعضـلة الكوارث، وأقبلوا عليهم في طلب الحاجات وتفريج الشـدائد والكربات من الأحياء منهم والأموات، وكثير يعتقد النفع والضر في الجمادات...) [8]

މާނައީ: "...އެކަލޭގެފާނު - އެބަހީ ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބު رحمه الله - ގެ ޒަމާނުގެ ގިނަ މީސްތަކުންނީ ހުތުރު ނަޖިހައި ކަށިތަކަށް ގެއްލިހުރި މީހުން، ނަޖިސްފެތިގެންނާ ތަކެތި ހަޖޭކަމުގައި އުޅުމުގެންނެވެ. އެހާތަން ގޮސް ސުންނަތަށް ފަހުގައި ޤަބުރުތަކުން ޝިރުކު ކުރަމަށް އެމީހުން ވަދެގެންދިޔައެވެ..... ދެން އެބައިމީހުން ވަލީވެރިންނާއި ޞާލިޙުންނަށް އަޅުކަންކުރަމަށް އެނބުރިގެން، ބައްޔަކާއި ދީންވެރިކަމުގެ ވަޒަން ނަގާ އެއްލާލިއެވެ. އަދި ދަތި އުނދަގޫ މުޞީބާތްތަކާއި ބޮޑެތި ކާރިޘާތަކެއްގައި އެބައިމީހުންގެ (ވަލީވެރިންނާއި ޞާލިޙުންގެ) ކިބައިން ރައްކާތެރިކަމަށް އެދުމަށް އެބައިމީހުން ގަޔާވާ މަސައްކަތްތަކުރިއެވެ. އަދި އެވަލީވެރިންނާއި ޞާލިޙުންގެ ތެރެއިން ދިރިތިބި މީހުންނާއި މަރުވެފައިވާ މީހުންގެ ކިބައިން ހާޖަތްތައް

8 روضة الأفكار: 5/1

ފުށްދަމައިދިނުމަށް އުޅުމާއި ދަރިވި އުނދަގޫތަކާއެކު މިންޖެހުމަށް އުޅުމަށް ކުރިމަތިލިއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގިނަމީހުން ދީނުން ނުވާތަކާއިމީގައި ގެއްލުމާއި ފައިދާ ވާކަމަށް ދޭތީ ކުރެއެވެ....."

ދެން އެއަހަރުތަކުގައި ނަޖުދާއި ޙިޖާޒާއި އިރާޤާއި ޝާމާއި މިޞްރާއި އެހެނިހެން ބިންބިންގަޅާ ޝިރުކުގެ ޞޫފީތަކަން ދިރުނު ކުރެއްވިއެވެ.

އިމާމު ސުޢޫދު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު رحمه الله **(އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 1229ގައި) އިރާޤު ހަމަލުކުގެ ހުރި ޢުޘްމާނީންގެ ފުރިހާއަށް ފޮނުއްވި ސިޓީއެއްގައި އެބައިމީހުންގެ ދައުލަތުގެ ޙާލަތު ސިފަކުރައްވާ ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ:**

(...فشــعائر الكفر بالله، والشرـك به، هي الظاهرة عندكم، مثل بناء القباب على القبور، وإيقاد السرـج عليها، وتعليق الســتور عليها، وزيارتها بما لم يشرـعه الله ورســوله، واتخاذها عيدا، وسـؤال أصـحابها قضـاء الحاجات، وتفريج الكربات، وإغاثة اللهفات، هذا مع تضـييع فرائض الله التي أمر الله بإقامتها، من الصــلوات الخمس، وغيرها، فمن أراد الصــلاة صلى وحده، ومن تركها لم ينكر عليه، وكذلك الزكاة ; وهذا أمر، قد شـاع، وذاع، وملأ الأسـماع، في كثير من بلاد الشـام، والعراق، ومصرـ وغير ذلك من البلدان...) [9]

މާނައީ: "....ކަލޭމެންގެ ތެރޭގައި ހުރިވާޝިރުކުވެރިވުން ﷲ އަށް ކާފިރުވުމާއި އެކަލާނގެއާއި ޝަރީކު ކުރުމުގެ ޝިޢާރުތަކެވެ. މިސާލަކަށް ގަބުރުތަކުގެ މަތީގައި ގުބާބުތައް ބިނާކުރުމާއި، އެގަބުރުތަކުގެ މަތީގައި ބައްތިތައް ދިއްލުމާއި އެގަބުރުތައް މަތީގައި ފަރުދާތައް އެޅުވުމާއި، ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ޝަރީޢަތް ނުކުރައްވާ ގޮތްގޮތަށް އެ ގަބުރުތަކަށް ކުރުމާއި،

[9] الدرر السنية: 293/1

އުޞޫލުތަކަކީ އީދްކަމުގައި (ތަބާވެރިވާކަން ފާރަވެސްތަކާގައި ދަތުރުކުރާ ޖާހިލުތަކުގެ ތަނަވަސްކަމުގައި ހުރި) އުޞޫލުތަކުގެ ބޯރިޔާސް ކާރިސް ބަޔަކަށް ފުއްދިދެރިކަން އުނގެނި ޗެނުވެރިކަންޖެހުމާ ދިނުމަށް އުނގެނި ބޭނުމި ކަންކަމުގައި ރައްކާތެރިކަމަށް އުދުން ހިފުނުއެވެ. އެއީ މިއާއިއެކު އެކަންތައް ޤާއިމުކުރުމަށް الله ތަޢާލާ އަމުރުކުރައްވާފައިވާ ފަރުޟު ފަސްނަމާދާއި އަދި އެހިނހެން ދީނުގެ ފަރުޟުތައް ނަގައިދިނުމާއިއެކުއެވެ. ފަހެ ނަމާދު ކުރަން ބޭނުން މީހަކު އޭނާ އެކަނި ނަމާދުކުރެއެވެ. އަދި އެކަން ދުރުކޮށްލާ މީހަކަށް އިސްކާރު ކުރުމެއް ނުވެއެވެ. ހަމައެފަދައިން ޒަކާތް ވެސްދެއެވެ. މިކަންތައްތަކާ ފެތުން ބޮޑެތި ފާފަ، ޝަރާބާއި ރިބާއާއި މިސްކުރާއި އަދި މުދަލުފުސް ބަރުމަކުގައި އެކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައިން ކަންފަތްތަކެއް ފުރިފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ...."

މިއީ ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ޙާލަތު ވަރަށް ކުރުކޮށެވެ. ދައުލަތުގެ ޙާލަތު ބަޔާންކުރުމަށް އިސްވެ އަޅުގަނޑުމެން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ކަންތައްތަކުން ނުފެނި މިހާރަށް ދެން ހީވެދާނެ އަސާސަކަށް ނެތެވެ.

އަދި އެމީރުންގެ ސުލްޠާނުންގެ ޙާލަތު ދަންނަވައި، -އަޅުގަނޑުމެން ކުރިން ޖުމްލަކޮށްގައި އެކަމަށް އިސްތިރާރު ކަނޑައިޅުނަމަވެސް- އެކަންތަކަށް ވަނީ މިފަދައިންނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު އެމީރުންގެ ސުލްޠާނުންގެ ވަޒަވަޒި މީރުންގެ މިޝްޙަބަކާއި އެމީރުންގެ ޙާލަތު ބަޔާންކުރުމަށްޖެހެއި އެބަ ގެންނަމެވެ.

1- ސުލްޠާން އޯރުޚާން އަލްއައްވަލް (މަރުވީ ހިޖުރައިން 761ގައި):

މިނާއަކީ މިނާގެ ބައްޕަ އުޘްމާނުއްލައްވަލުގެ ފަހުގައި (މަރުވީ 728ހ) މިދައުލަތުގެ އައި ދެވަނަ ސުލްޠާނެވެ. މިނާ ވެރިކަމުގައި 35 އަހަރު ހުރެއްވެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މި ސުލްޠާނަކީ ބިކްތާޝިއްޔާގެ ޠަރީޤާގެ މަތީގައިވީ ސޫފީއަކަށެވެ.[10]

އަދި އިސްލާމީ ފަތަޙަތަކުގައި އުއްތަމަ ދައުރެއް ކުޅުއްވި ޖަންނިޗާރީ ލަޝްކަރު ބިކްތާޝީއްޔާގެ ސޫފީ ޝައިޚެއް ބޭކަރު ދެއްވާގޮތުގެ ބަދަލުގައި މިސާލު ... ޙާޖީ ބިކްތާޝް އަލްޚުރާސާނީ) އެވެ. އަދި ހިޖުރައިން 761 ވަނަ އަހަރު ތުރުކީގައި މިމަސައްކަތް ފެށިއެވެ. ...

މިދަރުމަވަންތަ ބައްޕައާ ... ސޫފީ ރަސޫލުﷲ صلى الله عليه وسلم ...

އަލްޖަޒާއިރު ބިލާދުއްޝާމެވެ." އަދި އޭނާގެ ޝައިރެއް ބުނެއެވެ. "ސީބާގެ ދުސް ވޮށްޓެ ޖެހުނެވެ. އަދި ހިދާޔަތުން ވާ ދުނިޔާރުކެވެ. އަދި ސީބާގެ ދުނިޔަ ބަރަކާތުގެ ސޫރަތަކާ އިޝާރާތްކުރެއެވެ. އަދި ސީބާގެ ދުސް ބަރަކާތި އުމްރާނާއި ޖިހާދަށްކުރުން ފަދަރުވެއެވެ. އަދި ސީބާގެ ދުސް ހިސާބަށްވާ މީހުންތަކާ (އަމީރުކަމުގެ) ދުވަހެއްވެ. އަދި ސީބާގެ ދުސް ދުވަހަސްކޮށް އިބާރާތްގެ ހުރިބެއްތަކެވެ." އަދި ބިލާދުގެ މީހުންގެ ފިކުރުތަކާއި ދިޔައަށްފަހު ރާފިޟީ އިޖްމާ އަޝްޢަރިއްޔާގެ މީހުންގެ އަޤީދާގެ ވައްކަރެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އަޤީދާގަ ބާތިނިންގެ ފިކުރުތަކައްފަހަ ވެއެވެ. އަދި ޝިރުކު ޤަބުރުތަކަށް އެމީހުން ޖިހާދުކަންކުރުގެ ކަސްރަވާނި ގޮނި ޖެހިފައިތަތް ފަރަސްފުރާފަސް ހާދަ ބޮޑެވެ.[11]

2- ސުލްޠާން މުޙައްމަދުއްޘާނީ (އަލްފާތިޙް) (މަރުވީ ހިޖްރައިން 886 ގައި)

މިނާއަކީ މިދައުލަތުގެ އެންމެ މަޝްހޫރު ސުލްޠާނުންގެ ތެރެއިން މީހެކެވެ. އޭނާގެ ވެރިކަމުގެ މުއްދަތަކީ 31 އަހަރެވެ.

1- ފަހު މީނާ ހިޖުރައިން 857 ގައި ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާ ފަތަޙަ ކުރުމަށްފަހުގައި (އަބޫ އައްޔޫބު އަލްއަންޞާރީ) رضـــي الله عنه ގެ ޤަބުރުގައި ހުންނަ ތަން ކަށަވަރުކުރިއެވެ. އަދި އެޤަބުރުމަތީ ބިނާއެއް އެޅިއެވެ. އަދި އޭގެ ކައިރީ މިސްކިތެއް ބިނާކުރިއެވެ. އަދި ހުރި މަރުމަތިހިފައިން މިސްކިތް ޒިޔާރަތްތެރިކުރިއެވެ. އަދި އަބޫ އައްޔޫބުގެ ޤަބުރުގެ މަތީގައި ޤުބްބާއެއް ބިނާކުރިއެވެ. އުޘްމާނީންގެ އާދަކާދަގެ ގޮތުން އެމީހުންގެ ވެރިންނަށް ތަޤްލީދުކުރުމަށްޓަކައި، ޗަމަރުމަތީ ގަބުރުގައި ވެރިކަމަށް ވާރުތަވާ ސުލްޠާނުން އެމީހުން މިމިސްކިތަށް އަރާއެވެ. ދެން އެމީހުންގެ އަތް ސުލްޠާން އެ ޤަބުރުގައިވާ ބިނާގެ ތެރެއިން ފަށައެވެ. ދެން އެއަށްފަހުގައި ސުލްޠާނު

[11] الفكر الصوفي في ضوء الكتاب والسنة: 1/ 409-424

(ޢުޘްމާނީންގެއަރުވާލި)ގެ ކަނޑި އުމުރުންގެ (މައުލަވިއްޔާ ޖަމާޢަތުގެ)ޝައިޚު ގެ އަތުން އަރު ސުލްޠާން ހަވާލުވެއެވެ.[12]

2- އަދި މި ސުލްޠާނަކީ މިއީ އެންމެ ފުރަތަމަ މަދަނީ ޤާނޫނާއި އިޖުތިމާޢީ ޤާނޫނުގެ ޤަވާއިދުތަކެއް ހެދި މީހާއެވެ. ދެންފަހު ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައިވާ ހުކުމްތަކާ ދީން ކަނޑައެޅިފައިވާ ޝަރުޢީ އުޤޫބާތްތަކަށް ކަމުގައިވާ: - ދަތުރުކަން ދަޢުވާ ޚިލާފުކަން ޚިލާފު- ޒިނާ ހިފުން މި އުޤޫބާތްތަކުގެ ބަދަލުގައި ކުރިއެވެ. އަދި އެ އުޤޫބާތްތަކުގެ ބަދަލުގައި ޖޫރިމަނާ ދައްކަން ޖެހޭ ޖޫރިމަނާއާއި ސަޒާދިނުން އެކަށައަޅައިދިނެވެ. ދެން އެކަންކަމަށް ކުރާ ގޮތް ފުރިހަމަކުރި ސުލްޠާނާ ޤާނޫނީއެވެ.[13]

3- ހަމައެފަދައިން މިނާގެ ފަހުން އަމަލުކުރާ ޤާނޫނުތަކުގެ ގޮތުގައި، ވެރިކަމުން އަރާ ކޮންމެ ސުލްޠާނެއް އޭނާގެ ހުރިހާ އަޚުން ގަތުލުކުރާ ގޮތަށް ޤާނޫނެއް ހެދިއެވެ. އެއީ އުޞޫލަކަށް ބަހުބަ ސަލާމަތްތެރިކަމާއި ފުދޭނެތޯ![14]

3- ސުލްޠާން ސުލައިމާނުލްޤާނޫނީ (މަރުވީ ހިޖުރައިން 974ގައި)

މިނާއަކީވެސް މިއީ ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ އެންމެ މަޝްހޫރު ސުލްޠާނުންގެ ތެރެއިންވާ މީހެކެވެ. ގާތްގަނޑަކަށް 46 އަހަރު މިނާ ވެރިކަން ކުރިއެވެ.

---

[12] الدولة العثمانية دولة إسلامية مفترى عليها: 64/1

[13] تاريخ الدولة العلية : 177/1، وفتح القسطنطينية ومحمد الفاتح:1/ 177.

[14] الدولة العثمانية دولة إسلامية مفترى عليها: 64/1 އަދި މިނާގެ ވެރިކަން ފަހަރައިވަނީ އާންމުގެ އެކުލަވައިގެ ބަހުރުކަމާ އާންމުގެ ބާބާ ޚަލީފާކުރުވުންނެވެ! تاريخ الدولة العلية: 161/1

1- ޖަހާ މީނާ (ބަނދަރުން) ވަތްހިނދު އަދި ބަނީހާގެ ޤަބުރުގެ ޙާރާތް ބިނާކުރިއެވެ. އަދި އުޅިނާގެ މަހީ ދޮއްބައް އުޅުއްވެ. އަދި ޝަރީފުއާއި ކުރުމަދާގެ ތާރީޚުތަކާ މީރުކީންގެ މުޙައްމަދު ތަނތަން ޙާރާތްކުރެއްވީ، އެގެ ތުރުއިން ހާމަކުރުމާ ތަނތަން އަލުން ބިނާކުރިއެވެ.[15]

2- ޢުޘްމާނީން އުވަނި އަލްބާނިއާގެ ޙަމަލާތުން ދިފާޢުކުރުމަށް ނުނުކުންނެވެ. އެމީހުން ޢުޘްމާނީން ޙަމަލާ ދިފާޢު، ޢުޘްމާނީ އެއީ އިސްލާމް ދިފާޢުކުރުމުގެ ތަނެއް ޝަރީޢަތުގެ ދަޢުވަތު ވަރުގަ އަދި ކާފިރުންގެ އަތުން މުސްލިމުންގެ އުއްމަތް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ އެތައް ޙާލަތެއް ދިމާވިއެވެ. އަދި ޙައްޤުގައި ހަމަޖެހިގެން ތިބެއެވެ.[16]

4- ސުލްޠާން ސަލީމް ހާން އަލްޘާލިޘު (މަރުވީ ހިޖުރައިން 1223ގައި)

އިމާމް ސުޢޫދު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު رحمه الله - ކުރިންވެސް އިޝާރާތްކުރެވިފައިވާ - ބަޣުދާދުގެ ވެރިޔާއަށް ލިޔުއްވާފައިވާ ސިޓީގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

(...وحالكم، وحال أئمتكم، وسلاطينكم تشهد بكذبكم وافترائكم في ذلك. وقد رأينا لما فتحنا الحجرة الشريفة، على ساكنها أفضل الصلاة والسلام، عام اثنين وعشرين، رسالة لسلطانكم: سليم، أرسلها ابن عمه، إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم يستغيث به، ويدعوه، ويسأله النصر على الأعداء، من النصارى وغيرهم; وفيها من الذل، والخضوع، والعبادة، والخشوع، ما يشهد بكذبكم. وأولها: من عبيدك السلطان سليم، وبعد: يا رسول الله، قد نالنا الضر ونزل بنا من المكروهما لا نقدر على دفعه، واستولى عباد الصلبان على عباد الرحمن، نسألك النصر عليهم، والعون

[15] الدولة العثمانية دولة إسلامية: 1/ 25، تاريخ الدولة العلية: 223/1

[16] واقعنا المعاصر: 160/1، تاريخ الدولة العلية: 177/1 198

عليهم، وأن تكسرهم عنا، وذكر كلاما كثيرا، هذا معناه وحاصله. فانظر إلى هذا الشرك العظيم، والكفر بالله الواحد العليم، فما سأله المشركون من آلهتهم، العزى، واللات، فإنهم إذا نزلت بهم الشدائد، أخلصوا لخالق البريات...) [17]

ވަނީ: "....ކަލޭމެންގެ ބާރަކީ، ކަލޭމެންގެ އިމާމުންނާއި ސުލްޠާނުންގެ ބާރުވުރި ގޮތް، އެކަމުގައި -އެބަހީ އެމީރުންގެ އިސްތިޤާމަތަކަމަށް ކެރޭ ދަރުމަވެގައި- ކަލޭމެންގެ ދޮގުވެރިކަމާއި ބުހުތާންވެރިކަމަށް ހެޔޮދެއެވެ. ދެން (ހިޖުރައިން ބާރަސްސަތޭކަ ބާވީސް) ވަނަ އަހަރުގައި އެންމެ ހެޔޮ ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އުޅުއްވި ޝަރަފުވެރި ކަޢުބަތުﷲ ހުރުމަ ހިންދަ ކަލޭމެންގެ ސަލާމަތްކަމުގައިވާ ސަރަޙައްދު ސަޤާފީ އަހަރުމެން ދެކެނީމެވެ. އެސިޓީ ފޮނުވާލައިވަނީ އެންގެ ދޮރުބޯގެ ދަރި، ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އަންގެވެ. އާދައި އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން ރައްކާތެރިކަމުއްދި އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ގޮވާ ދުޢާކޮށް އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން ޖަހާލުމުތެރިންގެ މައްޗަށް ނަޞްރުދެއްވުމަށް އެދި ދަންނަވާލައި ވެއެވެ. އަދި އާދައިވާ ނިކަމެތިކަމާއި ހުރުބަލުތެރިވެލައިވާ މިންވަރު ކަލޭމެންގެ ދޮގުވެރިކަމަށް ހެޔޮދެއެވެ. އެސިޓީގައި އެންމެ ދެރަވަމަ ޖިހާދުކުރެވުނެވެ: (ކަލޭގެފާނުގެ އަޅާ ސަލާމަތުން ސަރަޙައްދު ދަރުމަވާން، އެއަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ. އާ ﷲގެ ރަސޫލާއެވެ. އަހަރުމެންގެ މައްސަލަތަށް ގެންގޮސް ކާރިސާތަކުގައެވެ. އަދި ދުޝްމަނުން އަހަރުމެންނާނަ ކުރެހަނިވެގެންނާ ވަރުގެ ހިތި ނުބައި ކަންތައްތަކެއް އަހަރުމެންގެ މައްޗަށް ވަރިގަނޑުއެވެ. ބަލިޕުޅުތަކުގެ އަށުވެރިން ރައްކާތެރިކުރައްވަ ދިފާޢުގެ އަލުންގެ މައްސަލަ ގަދަވެގަންނަޖެއްސެވެ.!! އެމީހުންގެ މައްސަލަ ނަޞްރުދާއި އެހީތެރިކަމަށް އެދި ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް އަހަރުމެން ދަންނަވަމުވެ.) އަދި މިކަހަލަ އެތަކެއް ވާހަކައެއް އެސިޓީގައި ދިޔަކުރައްވާފައިވެއެވެ. އާގެ ހުރިބަ އަދި މާނައަކީ މިއެވެ. ދެން މިހުރި ބޮޑުވެގެންވާ ޝިރުކަށް، އަދި އެއްކައުވަންތަ

[17] الدرر السنية: 304/1

ދެންވޮރުގިސްނަވާ الله އަށް ހަމަކުރުވެފައިވާ ގޮތް ނިކަން ބިޔާ ބަލާބަލާށެވެ! ދެން މުޝްރިކުން އުމުރުންގެ އިސްލާމްކަމުގައިވާ ކާފަރު ޖުމްހާގެ ކިބައިން މިކަންކަމާކަން އުޅެފައިއޮތް ނުވެއެވެ. ދެން އެބައިމީހުންގެ ތޮރަހަށް މުބާރާތްތަށް ކަލިމަސްތަކުން ތަކުރާރުކުރުމުގެ ވިޔަފާރިކަން އިޙްސާންތެރިވެއެވެ...." ނިމުނުދަކަށެވެ.

5- ސުލްޠާން ޢަބްދުލްޙަމީދު ޘާނީ (މަރުވީ ހިޖުރައިން 1327ގައި)

ދެން މި ސުލްޠާނުގެ 'އަލްމުޛައްކިރާތު' ތަރިކާއަށް ތަޢާރުފުކޮށްދެނީ ސިޔާސީކަމުގައިވެއެވެ. އޭނާގެ ދުވަސްވަރުގައި މުޛައްކިރާތު ތަރިކާގެ ޝައިޚުން ހުރި މިހާރަށް އޭނާ ޤަބޫލުކުރައްވާ ސިފަ ބިޔާ ބޮޑުނުވުމަށެވެ. އޭގައި ބުނެފައިވެއެވެ:

"ހަމަދުވަހި الله އަށް.....އަހުރުންގެ މިޒަތަށް މަތިވެރި އަލްމުޛައްކިރާތު ތަރިކާގެ ޝައިޚް، އަދި ޙަރަމައި ހައްޤު ދީނާ ފުރަތަން އުފުލަމުން!! އެއީ އެބައިގެ ޢާލިމުން އަހުރުވެރިންގެ ޝައިޚުކަމުގައިވާ ޝައިޚް މަރުދުން އަފަންދީ އަބްދުލްޤާދިރެވެ. އަދި އެބައިގެ ބަރަކާތްތެރި ދުއާތެރިކަން އަހުރުން ބޭނުންވެއެވެ. އެއީ އެބައިގެ ޝަރީފް ދުޢާތަކަން އެދި ހަރުކުރެއެވެ. އަހުރުންގެ ސާބިތުވެއެވެ: ހަމަކަށަވަރުން الله ތަޢާލާގެ ރަޙްމަތްދެއްވުމާއި އޭނާ އަލްމުޛައްކިރާތުގެ ތިރުދުމަށް ކިޔުމުގައި އަހުރުން ރައްޔިތު ދުވަސް ދުނިޔެއްވެއެވެ. އަދިވެސް އަހުރުންނަކީ ސާބިތުގެ ހިތްޕުރުން ހުރި ދުޢާތަކަން ތާއިބު ޒަތްކަށް ބަރަކާތް ހިފެހެއްޓުން ބަޔާންކުރަމެވެ."[18]

[18] إمام التوحيد لأحمد القطان ومحمد الزين : 148/1، والطريق إلى الجماعة الأم: 56/1 ، ومجلة العربي الكويتية الخبيثة عدد 169- 157.

އަދި ޝާޛިލިއްޔާ ތިޖާނިއްޔާ ޝީޢީ ޞޫފީ ބޫހިރާއްޔަތުގެ ޖަރީމާތަކެވެ. އަދި ބަހާއީ އިސްމާޢީލީން އެޖަރީމާ ބޮޑުތަކަކަށް ތަރުކަސްކުރާ ކާފިރުންނާއި ގުޅޭގޮތުގައިވެސް އެކަނިވެސް ޢާލަމީ ހުޅަނގުގެ ބޮޑެތިގެންތާ މުސްލިމުންތަކުގެ ކާފަރުވެރިކަން[19] ތަކުރާރުކުރަމުން ފެނިގެންދެއެވެ.[20]

ފަސްލު

ދުނިޔެ ބައެއްޓާއި ދުރާލާ އިސްލާމްދީނުގެ ހަނގުރާމަކުރުން ދަންނަ، އެކަންތަކީ މަޝްހޫރުވެގެންވެއެވެ. ފަހު އިނގިރޭސިންގާ ފަރަދީން ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބު رحمه الله ގެ ދަޢުވަތާއި ދުރާލާ އެމީހުންނަކީ ހަނގުރާމަކުރައްވާ ކަމުގައެވެ.

(يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ...) [21]

މާނައީ: "އެއުރެން އެދެނީ، الله ގެ ނޫރުފުޅު (އެބަހީ: އިސްލާމްދީން) އެއުރެންގެ އަނގަތަކުން ފުމެ، ނިއްވާލުމަށެވެ..."

---

[19] އެމީހުން ޝީޢީއާއި ބާޠިނީތަކާއި މަގުފުރެދުންތަކުގެ ބޮޑެތި ތާރީޚްތައް ބެލުމަށް 'ދިރާސާތު ފީ ތާރީޚުލްފިރަޤު' ބ: 235، އަދި 'އަލްތާރީޚުލްފިރަޤު ފީ މިޞްރިލް ބާޠިނިއްޔާ ވައްތަސައްވުފު' ބ: 327 ބެއްލަވާށެވެ.

[20] ދުނިޔެ ތަރިކިނާއި ނަޞާރާއިންނާއި އަދި އެހެންވެސް ކާފިރުންނާއި އެކުވެރިވެ ތަޙާލުފްވެރިވެ އަދި އެމީހުންނަށް އެހީވެރިވެ، އަދި ހިމާޔަތް، މުސްލިމުންނާއި އެކުވެރިން ހަމަހަމަކޮށް މިޤައުމުތަކުން ކޮންމެހެން ކަންތައްތަކުގެ ހަބަރުތައް ފަހު ދިނެވެ ގެނެވިއެވެ. މިބާ ބޯޓުންކުރެވުނީ 'ތާރީޚުއް ދައުލަތުލް ޢަލިއްޔާ' އަދި 'އައްދައުލަތުލް ޢުޘްމާނިއްޔާ ދައުލަތުން އިސްލާމިއްޔާ' މުފްތަރާކުން އެކަންތައް ބަލާށެވެ. ފަހު ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ އެއްވެސް ސުލްޠާނެއްގެ ސިޔާސަތުން އެއިން ކަމެއް ނުފެނެއެވެ. އެގޮތުން މިޞްރުގެ ސުލްޠާން ޢަބްދުލް މަޖީދު ބިން މަޙްމޫދުގެ ސިޔާސަތު ބަލާށެވެ. އެގޮތުން ހިޖުރައިން 1255ގައި 'ފިރުމާނުލް ކުލްހާނާ'ގެ ނަމުގައި ފާހަގަކޮށް ޤާނޫނު ނެރުނެވެ. އޭގައި ޤާނޫނީ އަމިއްލަ މިނިވަންކަމާއި ދީނީ މިނިވަންކަމާއި ދިފާއުވެ، މުސްލިމުންނާއި ޒިއްމީ މުސްލިމުން އެއްވަރުކޮށްދެއެވެ. ތާރީޚުއް ދައުލަތުލް ޢަލިއްޔާ' ބ: 455، 'އަލްއިސްލާމް ވަލް ޙަޟާރަތުލް ޣަރްބިއްޔާ' ބ: 15 ބަލާށެވެ.

[21] التوبة: 32

ނަޖުދުގެ އަހުލުވެރިންނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރުމަށް ފަހު ފަހުން އެމީހުން ފޮނުވިއެވެ. އެގޮތުންގޮސް އެމީހުންގެ ހަނގުރާމައިގެ ނަތީޖާއަކަށްވީ ހިޖުރައިން 1233 ވަނަ އަހަރު[22] ސަޢޫދީ ދައުލަތުގެ ވެރި ރަށް ކަމުގައިވާ ދިރްޢިއްޔާ ސުންނާފަތިކޮށްލުމެވެ. އަދި ނަޖުދާއި ދެކޮޅަށް އުޘްމާނީން ކުރި ހަނގުރާމަގައި، އެމީހުން ދިޔައީ އެމީހުންގެ އަސްކަރުގައިވާ ނަޞާރާއިންގެ އެހީ ހޯދުމުންނެވެ. އެގޮތުން ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން އަބްދުލް ވައްހާބުގެ ދަޢުވަތާއި އަދި އިޞްލާޙީ ގައި އެމީހުންގެ މަބްދައުތަކަށް އުޘްމާނީންގެ ސަލަފުން ހުރި ދުޝްމަނުކަމާއި ދެކޮޅަށް ހަމަލާދިނުން ލިޔުމުވެގެންވާ ކަންތައްތަކާ ވާހަކަ ދައްކާ، ފަރަންސޭސިވިލާތުގެ ޒަޢީމު 'ނަޕޯލިއަން ބޮނަޕާޓާއި އިނގިރޭސީންގެ ބޮޑުވަޒީރަން ހުރި 'ޕާމަރްސްޓަން' އާއި ދެމެދު ބަދަލުކުރެވިފައި ހުރި ސިޓީތަކެއްވެސް ދޫރުތަކުގެ ބައެއް ދިރާސާކުރާ މީހުންނަށް ފެނިގެންދެއެވެ.[23]

އެކަންތަކުގެ ތެރެއިންވެސް ބްރިޓިޝުން ހިންގާފައިވާ ކަންތައް އެއްވެސް ކަމަކަށްނުވާ ފަދަ ނުބައިވެގެންވާ ކަންތައްތަކެއް، ނަޖުދުގެ އަހުލުވެރިންނާއި ދެކޮޅަށް އުޘްމާނީންނާއި ހަނގުރާމަކުރުމަށް ފުރުޞަތުދިނެވެ. އޭގެ ބައެއް މިތަނުގައި ގެނެސްދޭނަމެވެ:

1- އިނގިރޭސީންގެ ސިފައިންނަށް ނަޖުދުގެ އަހުލުވެރިން ދޮޅުކުރުމަށް ހިތްވަރު ދިނުން ބޭނުންވިއެވެ. އެގޮތުން ތޮޅުކުރާނެ ކާރިސާ މިހާރަކަން ބަދަލުވެގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭނެ ދީން ތޮޅާރު ފޮނުވިއެވެ. އަދި ތޮޅުކުރުމަކަށް ފޮއްޓެއް ހާމަކުރުވެން ޖެހިއެވެ. އެގޮތުން ތޮޅުކުރި މީހުންގެ ކަންފަތަށް ކަނޑާ، ވެރި ރަށްކަމުގައިވާ ދިރްޢިއްޔާ ފޮނުވަންޖެހުނެވެ. ދެންފަހު މަދީނާގައި، ދޫނިޔާގައި، ތަބޫކު އަދި ޝާމުގައި އެމީހުން ކަންތައްކުރިއެވެ.[24]

---

22 عنوان المجد: 157/1

23 مقدمة عطية سالم لكتاب "الإمام محمد بن عبد الوهاب" لابن باز

24 تاريخ العربية السعودية لفاسيليف الروسي: 173، 184، 183، 176

2- ދެންފަހު ރަސްރަސްކަލުން ބިންތަކާއި ސުލްޠާނުގެ ވިޔަފާރި، އަދި ޚިލާފަތް، މިސްރުއްތަރުކީގައި ހުރިހާ އަސްކަރުވެރިން، ފަހު އެކަސްކަރެއްވެސް ހިފާލެވުނެވެ.[25]

3- އަދިވެސް އެމީހުން ހިންގި ޖަރީމާތަކުގެ ތެރޭގައި ބައެއްމީހުންގެ އަހުލުވެރިންގެ އަންހެނުންނާއި ކުދިކުދިން އަސީރުކޮށް އެމީހުން ވިއްކާލިއެވެ.

އަލްޖަބަރުތީ އެނާގެ ތާރީޚުގައި ބުނެފައިވެއެވެ:

(...واستهل شهر صفر بيوم الجمعة سنة 1235 ..... وفيه وصل جماعة من عسكر المغاربة والعرب الذين كانوا ببلاد الحجاز وصحبتهم أسرى من الوهابية نســـاء وبنات وغلمانا نزلوا عند الهمايل وطفقوا يبيعونهم على من يشتريهم مع أنهم مسلمون واحرار...) [26]

މާނައީ: "...އަދި ހިޖުރައިން 1235 ވަނަ އަހަރު ހުކުރު ދުވަހުގައި ޞަފަރު މަހަށް ހަނދުބަލިއެވެ...އަދި މިއަހަރުގައި ހިޖާޒު ބަނދަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ހުރި ޢަރަބިންނާއި މިޞްރުގެ މަޣްރިބީ ޢަސްކަރިއްޔާގެ ޖަމާޢަތެއް، 'ވައްހާބީންގެ' ތެރެއިން އެމީހުން އަސީރުކޮށް އަންހެނުންނާއި އަންހެންކުދިންނާއި ފިރިހެން ކުދިން ހިފައިގެން 'ޢަލްހަމާއިލް'ގައި ފޭބިއެވެ. ދެން އެމީހުން ގަންނަން ބޭނުންވާ ބަޔަކަށް ވިއްކަން ފެށިއެވެ. އެއީ އަސީރުކޮށްފައި ހުރި މީހުން މުސްލިމުން އަދި މިނިވަންކަމުގައިވާ ހާލުގައެވެ..."

---

[25] عنوان المجد: 1/157-219

[26] تاريخ عجائب الآثار: 3/605-606 މިޢާޤިލުގެ ހިކާޔަތް ސަރާހަތުން ހުރިކަމެއްވެ. އެހެނީ ޖަބަރުތީގެ ތާރީޚު ބަލާއިރު އެއިރުގެ [illegible]. ޤަބޫލުކުރެވޭ ވާހަކަ، އަދި ޚިލާފަތް، ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ [illegible] މުޖުރިމުންނެވެ.

4- ތަޞައްވުފުގެ ތަރީޤް އިޚުވާނިއްޔާ ގެންގުޅުމާއި މިޒާރުތަކާ ބަލާނުލާފަދުން އަޅުގަނޑު ނިންމާލާނަމެވެ. އޭނާ ބުނެއެވެ:

"...އަދި މީލާދީން 1818ގައި -ހިޖުރައިން 1234ގައި- ޢުޘްމާނީބަޔަކު މަރު ކުރިޔާލާ ދަރިޔާއިން އިސްތަންބޫލަށް ޢަބްދު الله ގެންދެވުނެވެ.[27] އެއީ އެބޫދިޔާއާއި ގެންގުޅެނީ ދުލެހެންނާއި އެޕީގައިއެވެ. އަދި އިސްތަންބޫލުގައިވާ ތަޞައްވުފުގެ އެކުބަސްޔާއިން ހަބަރުގެ ގޮތުގައި: މިދިޔަ ހަފްތާގައި ވަޒީރުންގެ ޖަމާޢަތާއި އަދި އުލަމާއުންގެ ވަކީލާއި ނިޒާމުގެ ބޮޑަށް ބެރުކުރެވުނެވެ. އުލެހެން އަސީރުކުރެވުނީ ދުރުއިއްޔާގައިއެވެ. ދުން އެންމެ ފަހުން ވެރިކަމަށް ގެންދެވުނެވެ. އަދި އިސްތަމްބޫލުގެ އަސާސީ ބިންކަމުގައި ބަލާ ދުބިމަށާ އެންމެ ބޮޑު ޖާމިޢާބޮޑުރުންގެ މައްސަލަ ނަޞީޙަތު ދީބަހުގެ އެވަރުގައި ފަހުރުވެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް ޙާޟިރުވި، ވެރިކަންކުރާ ތަރުގެ ގަދަވަރުގައި ޖަރިސާއެއް ބޭއްވުމަށް ސުލްޠާނު އަލުދުކުރިއެވެ. އަދި ވަރުގަދަކަން ކަސްތޮޅު އެޅުވުނުވާ ހަރުފާ ތިން އަސީރުން ގެންދެވުނެވެ. އަދި ޖަރުން ނުރުވުނު ގިނަ މީހުންތަށް ވަރާބައިގެން ތިއްބެވެ. ދުން ގެރުތުރަށް ނުކުމަނުފަހު އުމީހުން ދަރުޖެއްސުމަން ސުލްޠާނު އަމުރުކުރިއެވެ. ދުންފަހު (ސޫފީ) ދެއްކިޔަސާގެ މައިދާނުގެ ކުރިމަތީގައި ޖައްލާދުގެ ބީ ކަނޑާލެވުނެވެ. އަދި 'ސަރުކާރު' ބިނާގެ ފަސްކަ ދޮރާށީގެ ކުރިމަތީގައި ފަޖުރުގެ ބީ ކަނޑާލެވުނެވެ. އަދި ތިންވަނަ މީހާގެ ކަނޑުރާ ވަކިކޮށްލެވުނީ ވެރިކަންކުރާ ތަރުގެ މައި ބާޒާރުތަކުގެ ތެރެއިން ބާޒާރެއްގައިއެވެ. އަދި އުމީހުންގެ ކަރިފުޅުގެ ދަށުން ބޮޑަށް އުފުލެވުނީ ގަޓާ އުމީހުންގެ ހަށިތަށް ހުރަސްކުރެވުނެވެ. ދުން ތިންދުވަސް ފަހުން އުމީހުންގެ ހަށިތަށް ކަނޑަނީ އުކާލެވުނެވެ. އަދި الله އަން ޝަކުރު އަދާކޮށް ޖެއްދުމި ނަމާދުން ކުރުމަން ފެށިމާ އަމުރުކުރިއެވެ. އެއީ ސަލްޠާނުގެ ހަމާޔަތުގަތަން ނަޞީޙަތު ދީބަ، އަދި

[27] އެއީ އިމާމް ޢަބްދު الله ބިން ސުޢޫދު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް ބިން މުޙައްމަދު ބިން ސުޢޫދެވެ. ސަޢޫދީ ފުރަތަމަ ދައުލަތުގެ އެންމެ ފަހު އިމާމެވެ.

މައްކާއާއި މަދީނާއިން ނިކުމެގެން މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައި ބިރުވެރިކަން ދަތުރާ އުމުރުން ނެރުއްކަވަން ހުރަހެއް ޢަމާއަތުގެ މައްޗަށް ނަބަވީ ޙިޖުރަތުން ދިޔުމުންނެވެ..."[28]

ޚުލާޞާ

ތިޔަ މިއީ ބައްޔިތާއި ބައްޔިތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް އުމުރުންގެ އިސްލާމްތެރިކަން ހުއި މިންވަރެވެ. އަދި އުމުރުން ކުރިމައި ޝަރީޢަ ޚިލާފުވުމާ މިންވަރަކީ މިއީވެ. ދީންތިޔަ މިކަމަށް މާބިރު ދައުލަތަކީ އިސްލާމީ ހިލާފަތެއްކަމަށް ދައުވާކުރި ކިހިނެއްތޯ ހަމަޖެހޭނީވެ!؟ الله ބާރަށް އިމާމް ސުޢޫދު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒުން ދަރުމަތް ޢައްވާހިއިރެވެ! (އަލްމާޟީގެ ހިޖުރައިން 1229ގައި) އެއީ އުޘްމާނީ ދައުލަތުން ބައިތުލްމާލުން ކަނޑައަޅާފައި ހުރި ފިރިމީހާ އެކަތާގާރުހަން ބޮނޑިހިންދުއްވެވެ:

(فنحن مســلمون حقا، وأجمع على ذلك أئمتنا أئمة المذاهب الأربعة، ومجتهدو الدين والملة المحمدية.) [29]

މާނައީ: "ތިޔަ އަހަރުމެންނަކީ ޙަޤީޤީ މުސްލިމުންނެވެ! އަދި އެކަމަށްވާތީ އަހަރުމެންގެ އިމާމުންކަމުގައިވާ ހަތަރު މަޛްހަބުގެ އިމާމުންނާއި، ދީނާއި މުޙައްމަދީ މިއްލަތުގެ މުޖުތަހިދުން އިޖުމާޢުވެފައިއެވެ."

އަދިވެސް އިމާމް ސުޢޫދު رحمه الله ޙަވާލުގައި ވިދާޅުވިއެވެ:

(...قد بينا من كلام الله، وكلام رســوله، وكلام أتباع الأئمة الأربعة، ما يـدحض حجتكم الواهيـة، ويبطـل دعواكم البـاطلـة، وليس كل من ادعى

[28] تاريخ الدولة السعودية: 186/1

[29] الدرر السنية: 303/1

دعوى، صــدقها بفعله; فما اســتغنى فقير، بقوله: ألف دينار، وما احترق لسان، بقوله: نار، فإن اليهود أعداء رسول الله صلى الله عليه وسلم قالوا لرســول الله لما دعاهم إلى الإســلام، قالوا: نحن مســلمون....وقالت النصــارى مثل ذلك وكذلك فرعون، قال لقومه: {مَا أُرِيكُمْ إِلاَّ مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلاَّ سَبِيلَ الرَّشَادِ} ، وقد كذب، وافترى في قوله ذلك...) [30]

މާނައީ: "ކަލާމުންގެ ބަދަލުގައި ޢަމަލުތަކުން ސާބިތުވެގެންނަމަ، އަދި ކަލާމުންގެ ބާރުވެސް ދަޢުވާ އިތުރަށް ބާރުލިބިގެންދާނެ ދަލީލުތަކެއް، الله ތަޢާލާގެ ކަލާމުފުޅުންނާއި އަދި އުލަމާއިންގެ ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅުންނާއި އަދި ހަމަތު އިމާމުންނަށް ތަބާވީ އިލްމުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތަކުން އަހަރުމެން ބަޔާންކޮށްދީމެވެ. އަދި ދަޢުވާއެއް ކުރާ ކޮންމެ މީހެއްގެ ދަޢުވާ، އެމީހެއްގެ ޢަމަލުން ތެދުކޮށްދޭންޖެހެއެވެ. ވީމާ، ފަޤީރަކު 'އެއްހާސް ދީނާރު' ދެކެން ބުނެލުމުން އޭނާ މުއްސަނދިއަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި ދުލަކުން ދުލުން 'އަލިފާން' ބުނެލުމުން އޭނާގެ ދުލެއް ނުއަނދައެވެ. ވީމާ، ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ޢަދުއްވުންކަމުގައިވާ ޔަހޫދީންނަށް އެކަލޭގެފާނު އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލެއްވިހިނދު އެމީހުންވެސް ބުނީ 'އަހަރުމެންނީ މުސްލިމުންނޭ' އެވެ.....އަދި ނަޞާރާއިންވެސް ބުނީ އެފަދައިންނެވެ. އަދި ފިރުޢައުންވެސް އޭނާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ބުނީ އެފަދައިންނެވެ:

(...مَا أُرِيكُمْ إِلاَّ مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلاَّ سَبِيلَ الرَّشَادِ.) [31]

މާނައީ: "...ތިމަންނާއަށް ފެންނަގޮތް ފިޔަވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ތިމަން ނުދައްކަމެވެ. އަދި ރަނގަޅު މަގަށް ފިޔަވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް މަގެއް ނުދައްކަމެވެ."

ވީމާ، އޭނާގެ އެބަހުގައިވެސް ބުހުތާން ދޮގު ހަދާފައެވެ..."

[30] الدرر السنية: 303/1 304

[31] غافر: 29

އަދި ހަމައެފަދައިން ޢުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ މުސްލިމް ދައުލަތެކޭ ބުނާ މީހާ ތިމާގެ ބުރުހާން ހަދައިދީއްވާ. އަދި އެއަށްވުރެވެސް ބޮޑުވެގެންވާ ބުރުހާނަކީ އެދައުލަތަކީ އިސްލާމީ ޚިލާފަތެކޭ ބުނުމެވެ!![32]

ދެ އަހާށެވެ! ދަންނާށެވެ. ޢުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ 'އިސްލާމީ ދައުލަތެއް' ކަމުގައި ބުނުމަކީ ނޫނީ ނުބުނާނެއެވެ.

- އިސްލާމްކަމަށް ޝަރުޢު ކުރުން ކަމަކާ ދުރުވި ގައުމުތަކުގައިވާ މީހެކެވެ.
- ނޫނީ މިދައުލަތުގެ ކަންތައްތަކާމެދު ޖާހިލުވެގެންވާ މީހެކެވެ.

ދަންނަވާ ތަޢުރީފު ދަންނަވަނީ، އަދި މިދައުލަތުގެ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭ އެންމެ ގިނަ ބަހުން، އެދައުލަތުގެ ކަންތައްތަކާމެދު ޝަރުޢީ ގޮތް މީހަކު ވަކި ބޮޑުވެގެންވާ ނުރައްކަލެއްގެ މަތީގައިވެއެވެ.

والله المستعان.

[32] ޢުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ ކާފިރު ދައުލަތެއްކަމަށްވެސް އެދައުލަތުގެއިތުރަށް އެންމެން ކާފިރުކުރުން ހާޒިރުވާ ނުކުރެއެވެ. ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލްވައްހާބުގެ ދަރިކަލުންކަމުގައިވާ ބުސުލައިމާނާއި ޢަބްދު الله ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

(...وقد يُحْكَم بأن أهل هذه القرية كفار حكمهم حكم الكفارﷺ ولا يحكم بأن كل فرد منهم كافر بعينهﷺ لأنه يحتمل أن يكون منهم من هو على الإســلام معذور في ترك الهجرة، أو يظهر دينه، ولا يعلمه المسلمون...) (مجموعة الرسائل والمسائل النجدية: 44/1)

މާނައީ: "...އަދި ފަހަރުގައި މިރަށުގެ އަހުލުވެރިންނަކީ ކާފިރުންނަކަމަށް، އަދި އެމީހުންގެ ޙުކުމަކީ ކާފިރުންގެ ޙުކުމްކަމަށް ޙުކުމްކުރެވިދާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެރަށުގައިވާ އެންމެންނަކީ ކާފިރުންނެވެ ކިޔާ ވަކިވަކިން ކާފިރުކަމަށް ޙުކުމް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެނީ ފަހަރުގައި އެމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު އިސްލާމްކަމުގެ މަތީގައި ހިޖުރަކުރުން އުޒުރުވެރިވެގެންވާ ހާލުގައި ހުރެދާނެއެވެ. ނުވަތަ އޭނާގެ ދީން ފާޅުކުރާ ހާލު، އެކަމަކު މުސްލިމުންނަށް އޭނާ ނޭނގި ހުރެދާނެއެވެ..."

ދެވަނަ ފަޞްލު

އުޘްމާނީ ދައުލަތާއިމެދު ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބުގެ މަޢުޤިފު

ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބުގެ ދަޢުވަތާއިމެދު ފަހުގާ ޝުޢޫރަކަށްލާގެ ތެރެއިން އެއްޝުޢޫރަކީ އެދަޢުވަތަކީ އުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ޚިލާފަތާއި ދެކޮޅަށް ނިކުމެ ދަޢުވަތެއްކަމަށެވެ! އަދި މުސްލިމުން ބައިބައިކުރި ކަމަށެވެ!

ޝައިޚުގެ ދަޢުވަތު ދިފާޢުކުރާ އެބައެއް ޢިލްމުވެރިންނެއް މިޝުބުހަ ރައްދުކޮށް ދީފައެވެ. އެހެންކަމަކު އެމީހުން ބުނާ ހުރިހާވެސް އެއްޗަކީ: 'ނަޖްދުކަރަވީ އުޘްމާނީ ދައުލަތާއި އާދޭ އަސްލުގައިވެސް ވަކިވެގެންވާ މުސްތަޤިއްލު ބިމެއްކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން އެބިމުގައި ޝައިޚު ފެތުރުން އެއީ އުޘްމާނީ ދައުލަތާއި ދެކޮޅަށް ނިކުމުމެއްކަމުގައި ނުވާނެއެވެ.'[33]

އެހެންނަމަވެސް ޙަޤީޤަތުގައި މިވާހަކަތައް ޞައްޙަވެގެން ނުވެއެވެ. އެއީ ތިން ވަޖްހަކަށްޓަކައެވެ:

<u>ފުރަތަމައީ:</u> ނަޖްދުކަރައިގެ މައްޗަށް ޢާއްމު ފުރިހަމަކުގެ ސިޔާދަތުގެ ނަން ހުރި އުޘްމާނީ ދައުލަތަކަށެވެ. އެހެނީ ޙިޖާޒާއި ޔަމަނާއި އަލްއަޙްސާއާއި ޢިރާޤާއި ޝާމްވަނީ އުސިޔާދަތުގައެވެ. އަދި ނަޖްދުގެ ބައެއް ފަރިން ނަގަމުން އަންނަ ޙާދި އަންނަނީ މީގެ ބައެއް ބިނދިކޮށްލަންނެވެ.[34]

<u>ދެވަނައީ:</u> މިޤާލަކަށް ނަޖްދުކަރައަކީ އުޘްމާނީ ދައުލަތާއި ވަކިވެގެންވާ މުސްތަޤިއްލު ބިމެއްކަމަށް އަހަރުމެން އެއްބަސްވިޔަސް، ދެން ޝައިޚުގެ ދަޢުވަތުވެސް ޙިޖާޒާއި ޔަމަނާއި އަލްއަޙްސާއާއި ޝާމާއި އަދި ޢިރާޤާއި ޝާމްގެ ކައިރިކަރަށްގައިވާ ސަރަޙައްދުތަކަށް ވަދެފައެވެ. އަދި

---

33 دعاوي المناوئين: 233/1- 240

34 الدولة العثمانية: 20/1 عنوان المجد: 97/1

ޝައިޚުގެ ވަނީ 'ކަރުބަލާ'އަށް ހަމަލާ ދެއްވާފައިއެވެ. އަދި ދިރިއްޔާ ހިމާޔަތްކުރައްވާފައެވެ.
މިތަންތަނަކީ އެއްވެސް ތަޢައްދީކުރުމެއް ނެތްގޮތުގައި ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ދަށުގައިވާ ތަންތަނެވެ.

<u>ތިންވަނައަށް:</u> ތަޢާރުފުގެ ދައުރުވަތަން އިޞްލާޙީ ދަޢުވަތާ ދިމާއަށް ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ގޮތް
ބަރުބަރުކަމާއި ނަފްރަތު ދައުލަތުގެ އިމާމުންގެ ބަސްފުޅުތަކުން އިސްލާމީ ދޭތެރޭގެ ދެކެވޭނެއެވެ. އެއީ އަދި
ކުރިއަށް އަންނާނޭ ފަދައިންނެވެ: إن شاء الله.

މިދައުލަތާއިމެދު ޢުލަމާއުން ދެކިލައްވާ ގޮތް ބަޔާންވެގެންދާނީ ވަކިވަކި ބަސްފުޅުތަކުން،
ދައުލަތުގެ އިމާމުންނާއި ޢުލަމާއުންނަށް ތަބާވި މީހުންގެ އަރިހުން އަހުރެން ގެންނަވާނީމެވެ:

<u>1- އިމާމް ސުޢޫދު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް رحمه الله (އަވަށްޓެރިވީ ހިޖުރައިން 1229ގައި):</u>

މިދައުލަތާއިމެދު ޢުލަމާއިން ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅުތަކެއް ކުރިންވެސް ގެންނަސްދީފީމެވެ.
އަދިވެސް ޢުލަމާއުންގެ ބަސްފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައި ބައެއް ބަސްފުޅު ފާހަގަކުރަން ޖާމިޢު ސުޢޫދީގައިވާ
މިވާހަކަތައް ހިމެނެއެވެ:

(...وأما قولكم: فكيف التجري بالغفلة، على إيقاظ الفتنة، بتكفير المسلمين وأهل القبلة، ومقاتلة قوم يؤمنون بالله واليوم الآخر.... فنقول: قد قدمنا أننا لا نكفر بالذنوب، وإنما نقاتل ونكفر من أشرك بالله، وجعل لله ندا يدعوه كما يدعو الله، ويذبح له كما يذبح لله، وينذر له كما ينذر لله ويخافه، كما يخاف الله، ويستغيث به عند الشدائد، وجلب الفوائد، ويقاتل دون الأوثان والقباب المبنية على القبور، التي اتخذت أوثانا تعبد من دون الله; فإن كنتم صادقين في دعواكم أنكم على ملة الإسلام،

ومتابعة الرسول صلى الله عليه وسلم فاهدموا تلك الأوثان كلها، وسووها بالأرض، وتوبوا إلى الله، من جميع الشرك والبدع...) [35]

މާނައީ: "...ދެންފަހެ ކަލޭމެންގެ ބޮޑުންނަކުގައިވާ: 'މުޝްރިކުންނާއި ޒިބްހަލައިގެ އަހުލުވެރިން ކާފަރުކޮށް އަދި الله އާއި އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވާ ބަޔަކާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރުމުގެ ޙުއްޖަ ޤުދުރަތުން އާޒިލުކަމާއި އެކީ ކުރިމަތިލާ ހަތިޔާރު ކިހިނަކުންތާ؟"...' އަހަރުމެން ޖަވާބުދީ ބުނަމެވެ: 'އަހަރުމެން ކުރިންވެސް ބަޔާންކުރި ފަދައިން (ކުފުރުކުރަންނަވާ) ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން އަހަރުމެން ކާފަރުކޮށެއް ނުކުރަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަހަރުމެން ހަނގުރާމަކުރަނީ الله އާއި ޝަރީކުކޮށް، އަދި الله އަށް ދުޢާކުރާ ފަދައިން އެތަކެއްޗަށް ދުޢާކޮށް، އަދި އެކަލާނގެއަށް ޛަބަޙުކުރާ ފަދައިން އެތަކެއްޗަށް ޛަބަޙުކޮށް، އަދި އެކަލާނގެއަށް ނަދުރުބުނާ ފަދައިން އެތަކެއްޗަށް ނަދުރުބުނުން، އަދި الله އަށް ބިރުވެތިވާފަދައިން އެތަކެއްޗަށް ބިރުވެތިވާ ޝަރީކަކު އެކަލާނގެއާއި ބައިވެރިކޮށް، އަދި ދަރި އުނގަނޑު ވަސީލަތްތަކުގައި އެކަލާނގެގެ ކައިރިން އެހީތެރިކަމަށް އެދި، އަދި ގާއިތުރަށް ބުނެދީގެން ކުރާ ނުކުރާ ބަޔަކު، އަދި ބުދުތަކާއި الله ދެކެވާގޮތަށް ކަމުގައި ވަރުގަދަކަމާއި ކަލޭގައި ނުގެންނާ ފުރިހަމަކަމެއް ބިނާކުރާ ބަޔަކު، މިތާކީ ދިފާޢުކުރާ ހަނގުރާމަކުރާ މީހުންނަށެވެ. ދެން ކަލޭމެންނަށް އިސްލާމްދީނުގެ މިސާލުތަކުގެ މަގުގައި އަދި ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އަށް ތަބާވުން މެދުވެރިކޮށްގެން ކަމަށް ބުނެ ކަލޭމެން ކުރާ ތަބާވާގައި ކަލޭމެންނީ ތެދުވެރިން ކަމުގައިވާނަމަ، ދެން އެހުރިހާ ބުދުތައް ތަޅާފާ ބިމާއި އެއްވަރުކޮށްލާށެވެ! އަދި ހުރިހާ ޝިރުކުތަކާއި ބިދުޢަތްތަކުން (ބަރީއަވެ) الله އަށް ތައުބާވާށެވެ!....."

[35] الدرر السنية: 1/311-312

ދެން އެއަށްފަހު ވިދާޅުވިއެވެ:

(...وأما إن دمتم على حالكم هذه، ولم تتوبوا من الشرك، الذي أنتم عليه، وتلتزموا دين الله الذي بعث الله به رسوله، وتتركوا الشرك والبدع والمحدثات، لم نزل نقاتلكم، حتى تراجعوا دين الله القويم...) [36]

މާނައީ: "....ދެންފަހު ކަލޭމެން މިޙާލަތު ޤާއިމުކޮށް ދެމިހުރެ، އަދި ކަލޭމެން އުޅޭގޮތުގެ މަތީގައި މިޙާލަތުގައި ޝިރުކު ދޫކޮށްނުލާ، އަދި الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އިރުސާލުކުރައްވައިގެން ފޮނުއްވި ދީނަށް ތަބާނުވެ، އަދި ޝިރުކާއި ބިދުޢަތާއި މުޙްދަޘާތުތަކަށް ދޫކޮށްނުލައިފިނަމަ، ދެން الله ތަޢާލާގެ ސީދާމަގު ދީނަށް ކަލޭމެން އަނބުރާ ރުޖޫޢަވެއްޖައުމަށް ދާންދެން އަހަރުމެން ކަލޭމެންނާއި ހަނގުރާމަކުރުމުގައި ދެމިހުންނާނެއެވެ..."

2- ޝައިޚު ސުލައިމާން ބިން ޢަބްދު الله ބިން މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބު رحمه الله (އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 1233ގައި):

ފަހެ ތާރީޚުން، ބައްޕާފުޅުގެ ބިމަށް ހަމަލާދީ ހަނގުރާމަކުރި ހިނދު އައްދިރުޢިއްޔާގެ ނަމުގައި ޝައިޚު ސުލައިމާން ބިން ޢަބްދު الله ޤަތުލު ކުރެއްވިއެވެ. މިބައިމީހުންނަކީ އިޞްލާޙީ ނަޞޭޙަތްތެރި ދީނުގެ ކުރިޔާއި ދުޢާވަތުދޭނަން އޭގައި ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އެއީ އާދަ އެކުވެރިކަމުގެ ދީނުކަމުގައިވާ ޝިރުކުގެ މަތީގައި ނުވިކަމުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި އެފަދައިން އެކަމުގެ މައްޗަށް ވިއްސަންފުޅު ދީނާ ދަރިފުޅު ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހަނގުރާމަކުރި ދަށްކަމަށް ނަންދެއްވީ ޝިރުކާއި ދެކޮޅުގެ ދަތުރަކަށް ކަމަށެވެ.[37]

---

36 الدرر السنية: 312/1

37 الدرر السنية: 7/57-69

3- ޝައިޚު ޢަބްދުއް ލަޠީފު ބިން ޢަބްދުއް ރަޙްމާން ބިން ޙަސަން رحمه الله (އަވަފާތުވީ ހިޖުރައިން 1293ގައި):

ހިޖުރައިން ގާތްގަނޑަކަށް 1289ގައި ހިނގި 'ޖައުދާ' ހަނގުރާމާގައި އުޅުނު އިމާމަކަށްވި ޢަބްދު الله ބިން ފައިޞަލްގެ މައްޗަށް ޢުސްމާނީގެ އަތާ ސުޢޫދު ބިން ފައިޞަލް ގަދަވެގަތުމުން ޢުސްމާނާއި ތުރުކީން ހަނގުރާމަކުރުމުގައި ޢުޘްމާނީންގެ އެހީތެރިކަން ހޯދި މައްސަލާގައި ޝައިޚް ޢަބްދުއް ލަޠީފު، ޝައިޚް ޙަމަދު ބިން ޢަތީޤަށް ސިޓީއެއް ލިޔުއްވިއެވެ. އެސިޓީގައި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ:

(...و عبد الله له بيعة، وولاية شرعية في الجملة. ثم بعد ذلك بدا لي منه: أنه كاتب الدولة الكافرة الفاجرة، واستنصرها، واستجلبها علي ديار المسلمين، فصار كما قيل:

والمستجير بعمرو عند كربته ... كالمستجير من الرمضاء بالنار

فخاطبته شـــفاها بالإنكار والبراءة، واغلظت له بالقول: إن هذا هدم لأصول الإسلام، وقلع لقواعده، وفيه وفيه وفيه، مما لا يحضرني تفصيله الآن، فأظهر التوبة والندم، وأكثر الاســـتغفار؛ وكتبت علي لســـانه لوالي بغداد؛ أن الله قد أغنى ويسر، وانقاد لنا من أهل نجد والبوادي، ما يحصل به المقصـود، إن شـاء الله تعالى، ولا حاجة لنا بعسـاكر الدولة، وكلام من هذا الجنس، وأرسل الخط فيما أرى، وتبرأ مما جرى...) [38]

މާނައީ: "...އަދި ޢަބްދު الله އަށް، ވިލާޔަތާއި ޝަރުޢީ ބައިޢަތު ޖުމްލަކޮށް ހިފައިވެއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުނަށް ފާހަގަވެގެން ދިޔައީ ކާފިރުވެފައިވާ ފާޖިރު ދައުލަތަކަށް ސިޓީ

[38] الدرر السنية: 8/391-392

ލިޔުނު، އުލަމާއުންގެ އެހީތެރިކަމަށް އެދި، އަދި މުސްލިމުންގެ ބިންތަކަށް އުލަމާއުން ގެނައިކަމެވެ. ދުނިޔަ ފަހެ އޭނާ ވެގެންދިޔައީ ބުނެވޭފަދައިން: 'މުސްލިމުން ހިމާޔަތް ކުރުމަށް ޢަމަލުކުރާ ކައިރިއަށް ތަބާވާ، ހުރިހާ ވަރަށް ހިމާޔަތް ކުރަން އަޑުފުން ގަބޫލުކުރާ ކައިރިއަށް ތަބާވި ފަރާތްތަކެވެ.' މިފަދައިންނެވެ.

ދުނިޔަ ޢާންމުން އުނަދަން އިންޤިލާބީ ބަޔަކު ސިޔާސީ އަނގަބަހުން އަޅުގަނޑު ޢާންމުއި ވަރަކަ ދެއްކިއެވެ. އަދި ބަސްބުނުމުގައި ޢާންމުން ހުށަހެޅިއެވެ. އަދި މިކަމަކީ އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސީއަށް ފުރިހަމަ، އަދި ދީނުގެ ފާވަތްދުވަސް އުފެދުމުން ކަމަށް ބެހެއްޓިއެވެ. އަދި އުކުޅުގައި އުފަން ކަންތައްތަށް ޚިދުމަތުގެ. އާދަކަކުތައް ތަރުތީބު މިވަޔަތަ އަޅުގަނޑުގެ ހިއްސާދާރުކަން ނަގައިގެ. ދުނިޔަ ޢާންމު ތަރުތީބު އުފެދި ހިތްފުރުޅިކަން ފޮޅުވިއެވެ. އަދި ފަހުގެ އުދާސްކަން އުދި އިސްތިއުފާދިނުން ގިނަވިއެވެ. އަދި ޢާންމު ބެހިފަރިއެން ބައުދެގެ ވިޔާދަ އަޅުގަނޑު ލިޔުނީވެ: 'ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެންގެ މަޤްސަދަކީ ޚާއްޞަކޮށް ވިރުން ނަފްސާއި ރަސޫލު ހިމާޔަތް ބަދަލުކުރާގޮތުގެ އަޅުގަނޑުމެން الله ތަޢާލާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކިޔަމަންތެރިވުމާ ފަސޭހަކުރައްވާ ދުޢާކޮށްދެއްވާ ފަރާތަކަށް ލައްވަވާށިއެވެ. إن شاء الله. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދުއްމަނުގެ ތަޤްވާކަމުގެ ހަޤީޤަތް ނަސީބެވެ.' މިފަދަ ބަސްތަކަކެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރުޞަތު ދޫކުރައްވާ އޭނާ އުމަރީ ފެނުމެވެ. އަދި އުނދަގޫ ކަންތައްތަށް ބެހިއްޓުމެވެ...." މިފަދަކަމަށް ދިގުވެގެންފުމެވެ.

އަދި ހަމަ މިޢަމަލާއިގައި ބައެއް ޖަލީބަތް އިތުރުންނަށް އުސޫލުތަކުން ލިޔުއްވި އުނުން ރިސާލާއެއްގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

(...وأمـا الإمـام عبـد الله فقـد نصــحـت لـه كمـا تقـدم أشـــد النصــح....وذاكرته في النصـيحة وتذكيره بآيات الله وحقه وإيثار مرضـاته

والتباعد عن أعدائه وأعداء دينه أهل التعطيل والشرك والكفر البواح، وأظهر التوبة والندم...) [39]

މާނައީ: "...ދެންފަހެ އިމާމް އަބްދުﷲ ބިން ފައިޞަލް ދަންނަވައެ، އިސްވެދިޔަ ފަދައިން އަހުރެން ޤާނޫނާއަށް ވަކިން ގަދަރަން ނަޞޭޙަތް ދިނީމެވެ...އަދި ޤާނޫނާއި ސިޔާ ވަކިން ވާހަކަދައްކާ ހަމަ ނަޞޭޙަތްދިނީ، ﷲ ގެ ޢަދުއްވުންނާއި އެކަލާނގެ ދީނުގެ ބަރީއަވުމަށް ހަމަހަމަކޮށްދިނީމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ތައުޙީދު ކަށަވަރު އިސްލާމް، އެކަލާނގެ ދީނުގެ އަދުއްވުންނަކަށްވާ މުޝްރިކުންނާއި ޝިރުކާއި ކުފުރުވެރިންނާ ކުޅުނުގެ އަހުލުވެރިންނާއި ދުރުވެގެންވާން ބުނީމެވެ. ދެންފަހެ އޭނާ ތައުބާވެކަމާއި ކުރުވުން ކަންތައްކަން ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ފާޅުކުރިއެވެ...."

އަދި ހިޖުރައިން 1298ވަނަ އަހަރު ޢުސްމާނީން، ޢަރަބި ޖަޒީރާއަށް ވަދެ ޙަރަކާތްތައް ފެށުމާއި ބެހޭގޮތުން ވިދާޅުވިއެވެ:

(...فمن عرف هذا الأصل الأصيل عرف ضرر الفتنة الواقعة في هذه الأزمان بالعساكر التركية، وعرف أنها تعود على هذا الأصل الأصيل بالهد والهدم والمحو بالكلية، وتقتضي ظهور الشرك والتعطيل ورفع أعلامه الكفرية...) [40]

މާނައީ: "....ފަހެ ބޮޑު ފިތުނާ މިއަދުތަކުގައި ތުރުކީ ދެންނެވި މިހަކަށް، މިޒާތުގައި ތުރުކިންގެ ލަޝްކަރު ތަކުގެ ސަބަބުން ކުރިމަތިވެފައިވާ ގެއްލުން އެނގިގެންދާނެއެވެ. އަދި އެއީ މިންގެ ގެއްލުން މިއަސްލުގެ މައްޗަށް އެނބުރި އަންނަނީ މިއަސްލު ފުނޑާލާ، އެއްކޮށް ފުނޑާލާ ނައްތާލަނިވި ގޮތަކަށް ކަމެއް އެނގޭނެއެވެ. އަދި އެކަން ޝިރުކާއި ތަޢުޠީލު ފާޅުވުމާއި ކުފުރުގެ ދިދަތައް އުފުލި ކަމަށްވާނެތެވެ..."

---

[39] مجموعة الرسائل والمسائل النجدية: 3/70-71

[40] الدرر السنية: 3/51

އަދި މިކަމުގައި އުސްތާޛުގާނަން ގެން ބައިތެއްވެއެވެ. ޢާކައި މިފަދައިންވެއެވެ:

(وجر زعيم القوم للترك دولة ... على ملة الإسلام فعل المكابرِ) [41]

މާނައީ: "އަދި ޤައުމުގެ ޒަޢީމު ތުރުކީއަށް ދައުލަތެއް ގެނައެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ މިއްލަތުގެ މައްޗަށް ކިބުރުވެރިޔާގެ ޢަމަލެވެ."

އަދިވެސް ވިދާޅުވިއެވެ:

(وساروا لأهل الشرك واستسلموا لهم...وجاؤوا بهم من كل إفك وساحرِ.)[42]

މާނައީ: "އަދި އުމުރުން ޝިރުކުގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތަށް ދާސް އުމުރުންނަށް އަމާންދިންނެވެ. އަދި ތިމާގެ ބޮޑުތަން ހަދާ މީހުންނާއި ސިޙުރުވެރި އެންމެން އުމުރުން ގެނައެވެ."

އަދިވެސް ޢާކައިވެއެވެ:

(وصـــار لأهل الرفض والشرـك صــولة ... وقام بهم ســـوق الردى والمناكرِ
وعاد لديهم للواط وللخنى ... معاهد يغدو نحوها كل فاجرِ
وشُـــتت شـــمل الدين وانبتّ حبلُه ... وصـــار مضـــاعاً بين شر العساكرِ.)[43]

މާނައީ: "އަދި ރާފިޟީންނާއި ޝިރުކުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ބާރުވެރިކަން ލިބިގެންދިޔައެވެ. އަދި އުމުރުންނާއިއެކު ހަޑިކަމާއި މުންކަރާތްތަކުގެ ބާޒާރު ޤާއިމުވިއެވެ. އަދި އުމުރުންގެ ގާތަށް ލިވާޠާއި ފާޙިޝަކަންތަކުގެ މަޢުހަދުތައް އަނބުރާ އައެވެ. އަދި ކޮންމެ ފާޖިރު މީހަކު އެތަންތަން

---

41 الدرر السنية: 402/8

42 الدرر السنية: 403/8

43 الدرر السنية: 403/8

ޤަބޫލުކުރެވޭނެކަމެއްނޫނެވެ. އަދި ދީނުގެ ކަންތައް ބައިބައިވެ، ދީނުގެ ވާހަކަ ކަނޑައިގެން ދިޔައެވެ. އަދި ޙަޝްވަކަތުގެ ނުބައިކަމުގެ ބޮޑުކަމުގައި ގެއްލިގެންވާ އެއްޗެއްކަމުގައި ވެގެންދިޔައެވެ."

އަދިވެސް އޭގައިވެއެވެ:

(ووالیتمو أهل الجحيم سفاهة ... وكنتم بدين الله أول كافرِ....
فسـل سـاكن الأحسـاء هل أنت مؤمن...بهذا وما يحوى صـحيح الدفاترِ.)[44]

މާނައީ: "އަދި ކަލޭމެން ޖަހަންނަމައިއެކު ދިޔަ އެއްބައިވެ އުޅުއްވިއްޖެ ނަފުރަތުގައިގެ ސަފީހުކަމުން. އަދި ކަލޭމެން ދިޔައީ ﷲ ގެ ދީނަށް ކުރިމަތިވެ ކާފިރުވާ މީހުންގެ ގޮތުގައެވެ.....އަދި އަޙްސާއުގައި ދިރިއުޅޭ މީހާގެ ނިކަން ސުވާލުކުރަށެވެ.[45] "ކަލޭވެސް މުއުމިނެއް، އަދި ދެފުށުގައި ޞައްޙަ ކަމުން އުފެދިގެންވާ ތަކެއްތަކަށް އީމާންވާ މީހެއްކަމުގައި ހުރެވޭތޯ؟!""

އަދިވެސް އުކާޒާވަރުން އުޅެން ގެނބައިތެރެއްވެއެވެ:

(لما بدا جيش الضلالة هادماً ... ربع الهدى وشرائع الإحسانِ
قوم سكارى لا يفيق نديمهم ... أبد الزمان يبوء بالخسرانِ
قوم تراهم مهطعين لمجلس ... فيه الشقاء وكل كفر دانِ
بل فيه قانون النصارى حاكماً ... من دون نص جاء في القرآنِ....

---

[44] الدرر السنية: 404/8

[45] މިތަނުގައި އަޙްސާގެ ވާހަކަ ހުރީ ޤާނޫނުބޭނުންކުރުމުގެ، އުނދުނި އިމާމް ޢަބްދު ﷲ އުޘްމާނީންގެ ކިބައިން އުފެދުނުކަމަށް އުދުރުން އުފެދުން ޤުރުއާނާއި އަޙްސާއާއި ވަކި އުރުންގެ ގައުމަކަން ގަދަވެގެންވެއެވެ. އުވާގަތަކުގެ ތަރުޖަމާ ބެއްލެވުމަކަށް (تذكرة أولي النهى والعرفان: 197/1)

فانظر إلى أنهار كفْر فجِّرت ... قد صادمت لشريعة الرحمنِ) 46

މާނައީ: "ދެންފަހަ ހިތާމަތަކުގެ ބިނާއާއި އިބްލީސްކޮށްބިލާދުގެ ޝަރުޢުޖެހުން ފުނާގާ ބާރު،
މަގުފުރުދުގެ ކަޝްފާކުރު ފާރުވީހިނދުވެ. މަސްއޮޅުވައިލާ ބަހާއިވެ. އެމީހުންނާއި އެކުގައިލާ މީހާ
ދުވަހުކުރަމުން މަސްއޮޅުމާ ހާކަހަރުވެ. ގެއްލުމާއި ހަމަކު ހިފައިގެން އާނާ އެހެޅިދެއްވެ.
ނުބައިކަމާއި ހުރިހާ ކުފުރުކަމާއި ގާތްވެގެންވާ މަޖިލިސަރު އަވަސްވެގެން އަނނަ ބައެއްގެ ގޮތުގައި
ތިބޭއަރު އެމީހުން ފެންނަހާރެވެ. އަދި ޔައުމަ، އެމީހުންގެ ތެރޭގައި ހުކުމުކުރެވޭ ބާރުގައި
ނަބަވީއަރުނގެ ފާހަނދުވެއްވެ. އެއީ ފުރާނާއަށްގައި އައިސްލާމާ އެއްވެސް ނައިބެވެއަރު
ބާރުމައްހިރެވެ.....ދުރުފަހަ ފަރައިގެން ނިކުމުފައިވާ ކުފުރުގެ ކުރިއަށް ތިބާ ނިކަން ދުރަހާކުރެވެ.
އެކަންތައްވީ ޙަޤީގަތުގައި އިލާހުގެ ޝަރީޢަތުގެ މައްޗަށް ހަމަލާދިނުމައްވެ."[47]

---

[46] الدرر السنية: 407/8

[47] އަދި ޖަބަރުތީވަނީ ކަމަށް މިއީ ހިޖްރައިން 1289ވަނަ އަހަރުގައި ޢުސްމާނީ ދައުލަތުގެ ޙުކޫމަތުގެ ސިޔާސަތުތަކާއި ސިފައިންނާ ގުޅޭ. އަދި އަލްޖަބަރުތީގެ ތާރީޚުގައި ހިޖްރައިން 1226ގައި ޖަރީރާ ޢަރަބީއަށް ވަނީ ޢުސްމާނީ ދައުލަތުގެ ސިފައިންގެ ސިޔާސަތުތަކާއި ގުޅޭ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވެ. އެގޮތުން އޭނާގެ ތާރީޚުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެ:

(...ولقد قال لي: بعض أكابرهم من الذين يدعون الصلاح والتورع اين لنا بالنصر وأكثر عساكرنا على غير الملة وفيهم من لا يتدين بدين....وصحبتنا صناديق المسكرات ولا يسمع في عرضينا أذان ولا تقام به فريضة ولا يخطر في بالهم ولا خاطرهم شعائر الدين...) (عجائب الآثار: 341/3)

މާނައީ: "...އަދި އެމީހުންގެ ތެރެއިން ޞާލިޙުކަމާއި ތަޤުވާވެރިކަމަށް ގޮވާލާ ބޮޑެތި ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވި: އަހަރުމެންނަށް ނަޞްރު ލިބޭނީ ކިހިނެއްތޯ! އަހަރުމެންގެ ލަޝްކަރުގެ ގިނަ މީހުންނަކީ މިއްލަތުގެ ބޭރުގެ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ތެރޭގައި އެއްވެސް ދީނެއް ނުވާ މީހުންވެސް ވެއެވެ....އަދި އަހަރުމެންނާއި އެކުގައި މަސްތުވާ އެއްޗެހި ޖަހާފައިވާ ފުޅިތައް ވެއެވެ. އަދި އަހަރުމެންގެ ކޭމްޕުގައި ބަންގި އަޑެއް ނީވެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ފަރުޟެއް އެތަނުގައި ޤާއިމް ނުކުރެވެއެވެ. އަދި ދީނުގެ ޝިޢާރުތައް އެމީހުންގެ ހިތަކަށް ވެސް ނުއަރައެވެ..."

4- ޝައިޚް ޙަމަދު ބިން ޢަތީޤު رحمه الله (އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 1301ގައި):

ފަހު އުސްމާނީދައުލަތުން ވެވަޑައިގެންނެވި މިދަރުޙަމަލާގެ ކަންތައްތަކުގައި އުންމަތް ހަމަކަށި ޢިލްމުވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ. އެގޮތުން އުސްމާނީދައުލަތާއި ޝައިޚު ޢަބްދުއްލަޠީފު ބިން ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ޙަސަންއާއި ދެމެދު ބަދަލުކުރެވިފައިހުރި ސިޓީތައް ދިރާސާކުރެއްވުމަށްފަހު ހަމަވަނަ މުޖުތަމަޢުގައި އަންގަވަނީ މުޖުތަމަޢުތަކުން ބައްލަވާލެއްވެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ވާހަކަތައް އަޅުގަނޑު ބަޔާންކޮށްލާނަމެވެ. އެކަމަ ދަޢުލަތުގެ ސިޔާސަތު ދައުލަތުގެ ޙައްޤުތަކާއި ވަޒީފާތަކަށް ގޮތްދެއްކެވުނު، ބައްޔާ ޒިޔާރަތްތެރިންނާއި ތަޢުލީމުދެއްވި ހިސާބު މަސްއޫލިއްޔަތުގެ މުޖުތަމަޢުތަކުގެ އުސޫލުތަކާއި ސަރުކާރުތަކުގެ ތެރެއިން ވަކިވެ. ދުނިޔެ ޝައިޚް ސުލައިމާން ބިން ޢަބްދުﷲ ގެ ދަޢުވަތުގައި އުސޫލުތަކަށް އެކަމަ މުޖުތަމަޢުން ވަކިގޮތް ހިނދު އުމުރުންނަށް ނަޞީޙަތްދީ އެހެނިހެން ދީނުގެ ޙުކުމް ބައްޔާންކުރައްވާ 'އައްދުރަރުއްސަނިއްޔާ' ފޮތުގައި ހިމެނިގެން، ޝައިޚު ޙަމަދު ބިން ޢަތީޤުވެސް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ކަމަށް ދައުލަތާ މުޤާރަނާކުރާ އެހެން ސަރުކާރު މުޖުތަމަޢުގެ ސިޔާސަތާއި ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައެވެ. އޭގެ ނަމަކީ: 'ســبيل النجاة والفكاك من موالاة المرتدين والأتراك' (މުރުތައްދުންނާއި ތުރުކީންނާއި އެކުވެރިވާ ނަޞީޙަތުގެ ސަލާމަތްވާ ޙިމާޔަތްތެރި މަގު) އެވެ.[48]

---

[48] މިފޮތް މަޝްހޫރުވެގެންވަނީ : "ســبيل النجاة والفكاك من موالاة المرتدين وأهل الإشـراك" ގެ ނަމުންނެވެ. (އެބަހީ: މުރުތައްދުންނާއި ޝިރުކުގެ އަހުލުވެރިންނާއި އެކުވެރިވާ ނަޞީޙަތު ދިނުމުން ސަލާމަތްވާ ޙިމާޔަތްތެރި މަގެވެ.) އެގޮތަށް 'އައްތުރާކު'ގެ ބަދަލުގައި 'އިޝްރާކު' އެވެ. އަދި ބައެއް ނަމަކީ އަޅުގަނޑު ބައްލަވާލެއްވީ ނަމެވެ. އެއީ މިކަންތައްކަމެއް ކަމެވެ:

1- އޭގެ އަސްލު އަތުގައިވާ ގޮތުގެ ވަނީ މިނަމެވެ. އެއީ ޝައިޚުގެ ދަޢުވަތު ބަޔާންކުރި އެއްކޮށްލައެވެ. (ســبيل النجاة بتحقيق الفريان: 12)

2- ޝައިޚު އަމިއްލައަށްވެސް ވަނީ މިނަން ދީފައެވެ. އެއީ 'ސަބީލް' ނަމުގައި ގޮތެއްގައިއެވެ. ބ: 24

5- ޝައިޚު ޢަބްދު الله ބިން ޢަބްދުއްލަޠީފު رحمه الله (އަވަފާތުވީ ހިޖުރައިން 1339ގައި):

ޢުޘްމާނީ ދައުލަތް ކާފަރުންނުކަމާ، އަދި މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް އެމީހުން ގެންގޮސް، އަދި އެމީހުންގެ ވެރިކަން ޤަބޫލުކޮށް، އަދި އެމީހުންނާއި އެކީ ޖިހާދުކުރުން ލާޒިމްކަމަށް ދެކޭ މީހަކާއި، ދެން އަނެއް މީހާ އެގަދަ އެއްވެސް ޝައްކަކާ ނުލައި އެމީހުންނަކީ އާންމު ދެކެނީ ޢުޘްމާނީ ދައުލަތާއި އަދި މުސްލިމުންގެ ދެމެދަށް އެމީހުން ގެނާ މީހުންނި ބާޣީންކަމަށާއި، އަދި ބާޣީންނާއި ދޭތެރޭގައި ކުރުން ފަރުޤުކަމަށް ގެންގޮ އެމީހުންނާއި ދޭތެރޭގައިވެސް ކުރުން ފަރުޤުވެގެން ނުވާނެކަމަށް، އަދި އެމީހުންގެ ޙަރްބީންގެ ތެރެއިން މީހުން ހަމައާކޮށް ޙަސަދުކުރުމަށްޓަކައި ބަރާވެވެގެންނާ ކަމެއްކަމަށް، މިފަދައިން ދެކޭ މީހާއެވެ ޝައިޚާއި ސަވާލުކުރެވުނެވެ. ދެން ޝައިޚު ޖަވާބުދެއްވިއެވެ:

(من لم يعرف كفر الـدولـة، ولم يفرق بينهم وبين البغـاة من المســلمين، لم يعرف معنى لا إله إلا الله،؛ فإن اعتقد مع ذلك: أن الدولة مسلمون، فهو أشد وأعظم، وهذا هو الشك في كفر من كفر بالله، وأشرك به; ومن جرهم وأعانهم على المسلمين، بأي إعانة، فهي ردة صريحة...)[49]

3- އުޘްމާ ކުރުވުން ދުވަސްވަރާއި ހާޙަރު ވާހަކައިން ބޮޑު ޚަލީފާ ދުނިޔޭ މިނަންކަމަށް ދިރުމަސްވެއެވެ. އެއީ މިޝްރަކާން 35ވަނަ ބައިގެ އެކަކުގެ މިޒާޖުވެފައިވާ ބަސްތަކެވެ:

("يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَـارَى أَوْلِيَاءَ..." (المائدة: 51) وكذلك من تولى الترك فهو تركي...)

މާނައީ: " އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިންނާ ތިޔަބައިމީހުންގެ ވަލީ އެކުވެރިންކަމުގައި ނުހިފާށެވެ..." ހަމައެފަދައިން ތުރުކީންނަށް ވަލީ އެކުވެރިންކަމުގައި ނަގައިފި މީހާވަނީ ތުރުކީއަކަށެވެ..."

49 الدرر السنية: 429/10

މާނައީ: "ފަހެ (އުޘްމާނީ) ދައުލަތުގެ ކުރުކުރު ނުދަންނަނަ މީހާ، އަދި މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބަޣާވާތްކުރާ މީހުންނާއި މިދީނުން ފަރަގުނުކުރާ މީހާ، ފަހެ ޝަހާދަތް لا إله إلا الله ގެ މާނައަށް ނޭނގެއެވެ. ދެންފަހެ އެއާއިއެކު އުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ މުސްލިމު ދައުލަތެއްކަމަށް ދަޢުވާކުރާނަމަ، އެކަންތައްވެސް މަޤްބޫލުކުރައި ނުރައްކާތެރިވެގެންނެވެ. އަދި މިއީ ﷲ އަށް ކާފަރުވެ އެކަލާނގެއާއި ޝަރީކްކުރާ ބައެއްގެ ކާފަރުކަމާއިމެދު ޝައްކު ކުރުމެވެ. ދެންފަހެ (މުސްލިމުންގެ ތެރެއަށް އެމީހުން ގެނެސްގެން މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ވައްތަރެއްގެ އަނިޔާތެރިކަމުން އަނިޔާވެރިވުމެއް މީހާ ދަންނަހެ، ފަހެ މިއީ ސާފު ޒާހިރުވެގެންވާ މުރުތައްދުވުމެވެ..."

6- ޝައިޚް ސުލައިމާން ބިން ސަޙްމާން رحمه الله (އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 1349ގައި):

އެކަލޭގެފާނުގެ ޝިޢުރު ބައިތެއްގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

(وما قال في الأتراك في وصــف كفرهم...فحق فهم من أكفر الناس في النحل

وأعداهمو للمسلمين وشرهم .... ينوف ويربو في الضلال على الملل

ومن يتولى الكافرين فمثلهم .... ولا شك في تكفيره عند من عقل

ومن قد يواليهم ويركن نحوهم .... فلا شك في تفسيقه وهو في وجل)[50]

މާނައީ: "އަދި ތުރުކީންގެ ކާފަރުކަން ސިފަކޮށް ބުނެފައިވާ ވާހަކައެއް ދަންނަހެ، އެކަންތައްވެސް ޙައްޤުވެގެންނެވެ. ފަހެ އެމީހުންނީ ދީނުގައި އެންމެ ކާފަރުކަން ބޮޑުވެގެންވާ މީހުންތެރެއިންވާ ބައެކެވެ. އަދި މުސްލިމުންނަށް އެމީހުންގެ ޢަދާވާތްތެރިކަމާއި ނުބައިކަންވެސް، މަގުފުރެދުމުގައި އެހެން މިއްލަތްތަކުގެ މައްޗަށް ފުރިގެން އިތުރުވެގެންނެވެ. އަދި ކާފަރުންނާއި

---

50 ديوان ابن سحمان: 191/1

އެކުވެރިވެ ރަބްދަމްތޮރިވެއްޖެ މިހާރުވެސް އެމީހުން ޚިޔާލުކުރަނީ. އަދި ބެއްދުމާއިމުރި މިހާރުގެ ގޮތުގައި އެމީހުން ކާފިރުކުރުމާއިމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ. އަދި ގަސްދުގައި ހުރި ބިދުޢައިގެ ސަބަބުން އެމީހުންނާއި ދަރުމަގައި މުވާލާތްވުން އެމީހުންގެ ދަރަޖައަށް ލިބިދީފިނަމަ، ދެން އެމީހުން ކާފިރުކުރުމާއިމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ."

7- ޝައިޚް ޢަބްދު الله ބިން މުޙައްމަދު ބިން ސަލީމް رحمه الله (އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 1351ގައި):

އެއްދުވަހަކު ހަމަ ވަޒީރަކާއި މަސްޖިދުލް ޙަރާމުގައި ނަމާދަށް އިސްލާމީޤާނޫނުތަކާ ބާރު އެކަކާގެ ގޮތުން އެކަހި އިންސާފުވިއެވެ. އަދި ކަރީ ބަޔާނުގައި ބަރުކާ ބިޔަބެވެ. އަދި ޝައިޚު އޮޅިގައި ހަޖުރާ އިންސާފު ކަމުގެ އެމީހުންނަކަށް ނޫނެވެ. ދެންފަހު އެވަނުން މިހާރު ދުނިޔާގެ އުސޫލިޔާއި ވަރަކަތައްކުރުން ބުނެއެވެ: 'ޢުޘްމާނީ ދައުލަތް މަޒުލޫމެއް، އަދި އެދައުލަތުގެ ދަރަޖަތަކަށް ނަސްރުދިނުން ވާހަކަ އަހަރުމެންނަށް ފަރާޅުއެވެ! އަދި އެއާ އެދައުލަތަށް ބޭރުކުރާން ދިޔައެވެ. ދެންފަހު ޝައިޚު މުސްތަޤްބަލުގެ ނަމާދުކުރާ ނިދުނުހިނދު، ވަރަށް ބަލާފުށޮރި ވެރިކަން މުސްތަޤްބަލު ވެރިކުރުވިއެވެ. އަދި ޢުޘްމާނީންނަށް އެރުޝާދު ކުރެއްވި، އަދި އެމީހުންނަށް ގޮޅިނޑު ބަޔާނާ މީހުންނަށް އެރުޝާދުކުރާ ވިދާޅުވިއެވެ: "ތިޔަ އެފަދައިން ބުނީ މިގޮތް މައްޗަށްވެސް ހޯދާތަ ހިތާމަކުރާނުވެވެ. ކާފަރުން ގޮޅިނޑު، އަދި އެމީހުން ޢިއްޒަތްތެރިވެ ކުރެއްވުމުން އެކަމަށް އެޒާވާ މިހުރީ ޑޮކް ކޮން ދިނުމަށްހެއްޔެވެ!? އަދިފަހު މުސްލިމުންނާ މުސްލިމުންނަށް ނަސްރުދިނުމަށް ނުކުންނާނެކަމަކީ، ދެންފަހު އެކަ ނަސްރުދެއްވާނީ ކޮންބަޔަކަށްހެއްޔެވެ؟"[51]

[51] تذكرة أولي النهى والعرفان: 275/3

8- އަދި ޙުސައިން ބިން އަލީ ބިން ނަޞީރުގެ[52] ޝިޢުރު ބައިތެއްގައި ވިދާޅުވިއެވެ:

(فيا دولة الأتراك لا عاد عزكم .... علينا وفي أوطاننا لا رجعتمو
ملكتم فخالفتم طريق نبينا .... وللمنكرات والخمور استبحتمو
جعلتم شعار المشركين شعاركم .... فكنتم إلى الإشراك أسرع منهمو
تزودتمو دين النصارى علاوة .... فرجسا على رجس عظيم حملتمو
فبعدا لكم سحقا لكم خيبة لكم .... ومن كان يهواكم ويصبو إليكمو.)[53]

މާނައަކީ: "އޭ ތުރުކީންގެ ދައުލަތުވެ! ކަލޭމެންގެ ޢިއްޒަތް އަނބުރާ ޢުދޫއަނުކުރައްވާށިއެވެ! އަދި އަހަރުމެންނާއި އަހަރުމެންގެ ވަޠަންތަކަށް ކަލޭމެން އަނބުރާ ޢުދޫއަ ނުކުރައްވާށިއެވެ! ކަލޭމެންނަކީ ތިރިކަން ލިބުނުމުން އަހަރުމެންގެ ނަބިއްޔާގެ މަގާއި ކަލޭމެން ޚިލާފުވިއެވެ. އަދި މުންކަރާތްތަކާއި ރާތައް ކަލޭމެން ހެއްދެވުނީމުއެވެ. އަދި މުޝްރިކުންގެ ޝިޢާރަކީ ކަލޭމެންގެ ޝިޢާރުކަމުގައި ހެދީމުއެވެ. އަދި ކަލޭމެންވީ އެމީހުންނަށްވުރެ ޝިރުކަށް ކުރިމަތީ އަވަސްވެގެންނެވެ ބައްޔަކަށެވެ. އަދި އޭގެ އިތުރަށް ކަލޭމެން ނަޞާރާއިންގެ ދީނުން ޒާދުކޮށްގަތީމުއެވެ. ފަހެ ހަޖުތަކުރުގެ މައްޗަށް އެއަށްވުރެ ބޮޑުވެގެންވާ ހަޖުތަކެއް ކަލޭމެން ނަގައިއެވެ. ފަހެ

---

52 ޝައިޚް ސުލައިމާން ބިން ސަޙްމާނާއި އެއްޗަމާނެއްގައި އުޅުއްވި ބޭފުޅެކެވެ.

53 تذكرة أولي النهى والعرفان: 149/2 އަދި އިބްނު ސަޙްމާން އަވާޙަތުކުރުން އެކަށޭގެންވާގޮތުގެ މައްޗަށް ހިއްމަ ފާޑުކޮށް ބާވިޔު ބިން ސަލީމު ވިދާޅުވެފައިވާ ޝިޢުރު ބައިތެއްގެ ތުރުކަކީ މިބައިތެވެ:

وأوضح حكم الترك في ذا وكفرهم .... وحكم التولي والموالاة للدول

މާނައަކީ: "އަދި އެކަމުގައި ތުރުކީންގެ ޙުކުމާއި އެމީހުންގެ ކާފަރުކަމާއި، އަދި ދައުލަތްތަކާއި އެކުވެރިވުން ނަޞްރާނީ ދުވަސް ބަދަލުކުރުމުގެ ޙުކުމް އެކަށައަޅާ ސާފުކޮށް ބަޔާންކުރައްވައިފިއެވެ."

ކަލޭމެންނަށް (الله ގެ ރަޙުމަތުން) ދުރުކަމާއި ހަލާކާއި ގެއްލުން ހުއްޓެވެ! އަދި ކަލޭމެންނަށް ޤިޔާމަތް ކަލޭމެންނަށް ޝަހުދުވެރިވެ ރަސޫލުކަލާ ބަރަކާތްވެސް އެޔަރައިން (ހަލާކު) ހުއްޓެވެ."

9- ޝައިޚު އަބްދުއްރަޙްމާން ބިން އަބްދުއްލަޠީފު ބިން އަބްދު الله ބިން އަބްދުއްލަޠީފު އާލުއްޝައިޚް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

(...ومعلوم أن الدولة التركية كانت وثنية، تدين بالشرك والبدع وتحميها...) 54

މާނައީ: "އަދި ތުރުކީ ދައުލަތަކީ ޝިރުކާއި ބިދުޢަ ދީނެއްކަމުގައި ހަދާ، އެކަންކަން ހިމާޔަތްކުރާ ވަޘަނީ ދައުލަތެއްކަންވަނީ އެނގިގެންނެވެ...."

54 علماء الدعوة: 56/1

ޚުލާޞާ

އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ވާހަކަތަކުން އެނގެންދަނީ ނަޖުދުގެ ދަޢުވަތުގެ އިމާމުން ދިފާޢުކުރީ ޢުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ ކާފަރުވެގެންވާ ދައުލަތެއްކަމަށް ނުދެކި އެއީ ހަނގުރާމައިގެ ބިދްޢަތްކަމަށެވެ. އަދި މިކަންތައް -ޢުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ކާފަރުކަން- މިއީ ބަޔާންވެ ފާޅުވެގެންވާކަމެކެވެ. އަދި އެމީހުން އެކަންތަކުގެ މަތީގައި ދީނީ ޝަރުޢީ ވާހަކަތައް އަޔާއިލި ނުވަތަ ކިޔައިދީ ދޭއްވާ މިހެން، ނުވަތަ މިދައުލަތާއިމެދު ދަޢުވަތުގެ އިމާމުން ދިފާޢުކުރާ ގޮތާއިމެދު އެބޭކަލުން ވިދާޅުވާ ބަސްތަކުގައި ކިޔައިދީ ދޭއްވާ މިހެން، ދެން އެއަށްފަހު އެދައުލަތުގެ ކަންތައްތަކުގެ ޝަރުޢީ ކޮށް ކުރަންޖެހޭކަން އަޅުގަނޑު ފެންނަކަމަށް ނުކުރަމެވެ. އެކަންތަކުން ނަތީޖާއަށް ނެރެވޭ ކަންތައްތަކަކީ:

1- ނަޖުދުގެ ދަޢުވަތުގެ އިމާމުންނަކީ ޚާރިޖުންނަކަމަށް ތުހުމަތުކުރުމެވެ.

2- ނުވަތަ އެބޭކަލުން ގޮތުގައި ތަޢައްޞުބުވެރިކަމާއެކު ފިކުރީ ގޮތުގައި ދުރުވެފައިވާކަން ނުދެކޭ ވާހަކަތައް ދައްކަމުންދިޔުމެވެ.

3- ނުވަތަ އެބޭފުޅުން (ޝަރުޢީ ފަތްވާދެއްވުމަށް) ބާރާތް ކިޔުވެރިންތަކަށް މިހެނެވެ.

އަޅުގަނޑުން الله ގެ ޙަޟްރަތުން އެދެނީ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ޞިއްޙަތާއި ޞަވާބުގައި ސާބިތުކަމަށް ތަޢުފީޤު ދެއްވައިދެއްވުމެވެ.

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

ލިޔުއްވީ:
ޝައިޚް ނާޞިރު ބިން ޙަމަދުލް ފަހްދު
-فك الله أسره-

ތަރުޖަމާކޮށް އެކުލަވާލީ: ޢަބްދުއްރަޙީމް މުޙައްމަދު